

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HR

HRVATSKA

RIJEČ

BROJ 1162

25. SRPNJA 2025. CIJENA 50 DINARA

ISSN 1451-4257

9 771451 425001

U Somboru proslavljena 91. *Dužionica*

SADRŽAJ

6

Priprema se izmjena i dopuna
jedinstvenog biračkog popisa
**»Višak« 1,4 milijuna
birača**

8

Afrička kuga svinja u Srbiji i Hrvatskoj
**Stočari na oprezu,
lovišta pod blokadom**

12

Josip Dumendžić Meštar, pjesnik
**Šokadija sačuvana
u stihovima**

16

Marin Piuković, novi upravitelj
Fondacije Antun Gustav Matoš
u Beogradu
**Mjesto susreta
i povezivanja**

20

Dužijanica 2025. – Natjecanje
u pucanju bičevima
Čiji švigar bolje puca?

30

Tragovi hrvatskih kipara
u Srbiji (VII. dio)
**Ana Bešlić – kiparska
pionirka modernizma**

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova
Hrvatska riječ, Preradovićeve 11
24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

vlč. Vinko Cvijin (predsjednik), vlč. Josip
Ivešić, Mirjana Stantić, Gordana Jerković, Ne-
venka Tumbas, Renata Kuruc, Marica Stantić,
Amalija Šimunović, Mirjana Trkulja

RAVNATELJICA:

Karolina Bašić
e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

Zlata Vasiljević (urednica@hrvatskarijec.rs)

REDAKCIJA:

Ivana Petrekanić Sič
(koordinatorka dopisne službe)
dr. sc. Jasminka Dulić
(novinarka, urednica političke rubrike)
Željka Vukov
(novinarka, urednica društvene rubrike)
Davor Bašić Palković
(novinar, urednik rubrike kultura)

• Ivan Ušumović
(novinar, urednik sportske rubrike)
• Zvonko Sarić
(novinar)
• Jelena Dulić Bako
(novinarka)
• Suzana Darabašić
(novinarka dopisništva Srijem)
• e-mail: desk@hrvatskarijec.rs
• **LEKTOR:**
• Zlatko Romić
• **TEHNIČKA REDAKCIJA:**
• Thomas Šujić (tehnički urednik)
• Jelena Ademi (grafička urednica)
• **FOTOGRAFIJE:**
• Nada Sudarević
• **FINANCIJE I RAČUNOVODSTVO:**
• Mirjana Trkulja
(tajnice@hrvatskarijec.rs)
(distribucija@hrvatskarijec.rs)
• **ADMINISTRACIJA:**
• Branimir Kuntić

• **TELEFON:** ++381 24/55-33-55;
++381 24/55-15-78;
++381 24/53-51-55

• **TEKUĆI RAČUN:** 325950060001449230

• **E-MAIL:** ured@hrvatskarijec.rs

• **WEB:** www.hrvatskarijec.rs

• **TISAK:** Rotografika d.o.o., Subotica
List je upisan u Registar javnih glasila
Agencije za privredne registre Republike Srbije
pod registarskim brojem: NV000315
COBISS SR-ID 109442828

• CIP - Katalogizacija
u publikaciji Biblioteka
Matice srpske, Novi Sad
32+659.3(497.113=163.42)

Skeniraj
i preuzmi
aplikaciju

Čekajući izbore

Popis birača bolna je tema na svakim izborima. Da to nije tek napamet kukanje onih koji gube na izborima upozorava podatak da je u popisu birača 1,4 milijuna (da, dobro ste pročitali) više upisanih birača nego što je punoljetnih građana Srbije. Što će reći 1,4 milijuna mogućnosti da se utječe za slobodnu izbornu volju onih koji zaista imaju pravo glasovati.

Nije neka utjeha, ali slična neuređenost vlada i u susjedstvu. Državni aparat zbog tromosti ili s namjerom ne prati promjene u biračkom tijelu. I onda nastaje teren za sumnje, optužbe, manipuliranje, pa i izbornu krađu.

I da se vratim na »višak« od 1,4 milijuna. Ta brojka razlika je između broja upisanih u poseban popis birača i broja punoljetnih građana. To ipak ne znači da je svih 1,4 milijuna u biračkom popisu pravi višak. Jer na njemu su i dalje (i to nije ništa sporno) državljani Srbije koji žive u inozemstvu. I dalje imaju pravo glasovati u Srbiji ili u konzularnim predstavništvima, pa su i dalje na popisu birača, ali ne i na popisu stanovništva. No, čak i ako se njihov broj oduzme od onih 1,4 milijuna, i dalje je »višak« toliki da postoji teren za sumnju i manipuliranje.

Malo je drugačija priča s preminulima, gomilanjem birača na istoj adresi i fiktivnim glasačima.

O potrebi češljanja popisa birača priča se uoči svakih izbora. Revizija i ažuriranje jedin-stvenog biračkog popisa jedna je od preporuka ureda OEES-a za demokratske institucije i ljudska prava (ODIHR) koja je Srbiji upućena još prije više od deset godina.

Novi zakon se sada priprema. Samo da od zakona do uređenog popisa birača ne prođe novih 10 godina.

A, da: ove će godine i unutarstranački izbori u Demokratskom savezu Hrvata u Vojvodini.

Z. V.

Kaurić: Tomislav Žigmanov se krivo predstavlja kao predsjednik DSHV-a

Goran Kaurić u svom priopćenju, koje je potpisao kao član DSHV-a, naveo je da se **Tomislav Žigmanov** krivo predstavlja kao predsjednik stranke jer mu je mandat istekao 16. srpnja.

»Kao član Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini, te prvi predsjednik Podružnice Banat i zamjenik predsjednika stranke u mandatu koji je trajao od 2021. do 2025. godine, dužan sam upozoriti javnost kako se Tomislav Žigmanov krivo predstavlja kao predsjednik Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini«, navodi se u Kaurićevom priopćenju.

Kako navodi Kaurić, u svojstvu predsjednika Žigmanov »se pojavljuje na javnim događanjima, dozvoljava da se na nalogu na društvenim mrežama koji nose ime stranke objavljuju priopćenja, te daje izjave za medije«.

»Temeljem Statuta DSHV-a propisano je da je najviše tijelo upravljanja strankom Skupština koja se održava svake dvije godine i može biti radna ili izborna. Posljednja izborna skupština održana je 16. srpnja 2021. Pravilnikom o izborima u našoj stranci propisano je da izbore na svim razinama raspisuje Vijeće stranke najkasnije tri mjeseca prije isteka mandata osobama izabranima na prethodnoj

skupštini, što znači da je Žigmanov bio dužan zakazati sjednicu Vijeća do 16. travnja, te da se na njoj usvoji odluka o raspisivanju izbora u DSHV-u, što se nije dogodilo. Tako imamo do sada nezabilježen slučaj da se osoba čiji je mandat istekao u političkoj organizaciji 16. srpnja i dalje u javnosti predstavlja kao njezin predsjednik i tako je obmanjuje«, navodi Kaurić.

Kako dalje navodi, tim predstavljanjem te iznošenjem u javnost nepostojećih razloga za odgađanje unutarstranačkih izbora »Žigmanov po tko zna koji put grubo krši i Statut DSHV-a i Zakon o političkim stankama, koji propisuje da političke stranke u Srbiji djeluju po, između ostalog, svojim statutima«.

»Apsurdno je da Žigmanov, istovremeno, javno zagovara principe pravde i legalnosti u političkom djelovanju. Vjerujem da će svi članovi Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini podržati rješenja koja okončavaju ovako politički grotesknu situaciju i koja normaliziraju djelovanje stranke, te da će nadležna državna tijela reagirati na ovakvo kršenje zakonskih propisa«, navodi Kaurić.

H. R.

Žigmanov: Nije prestao važiti institut predsjednika DSHV-a

Nakon priopćenja **Gorana Kaurića**, **Tomislav Žigmanov** objavio je priopćenje na službenoj Facebook stranici DSHV-a u kome se navodi da se nastavlja politička delegitimizacija njega »kao još uvijek predsjednika jedine relevantne političke stranke Hrvata u Srbiji – Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini« od strane »kršitelja zakona«. Kako dalje navodi, neistinito se prikazuje i tumači stanje u stranci »kao katastrofično i beznadno stanje koje su upravo oni protuzakonitim djelovanjem proizveli«.

»Pri tomu, elementarno ne razumiju i još tragičnije ne znaju da svijet i društvo funkcioniraju i po pravilima za koja oni nisu čuli! Jedno od njih je i načelo neprekidnosti ili kontinuiranosti. Ono je u osnovi funkcioniranja političkih tijela i društvenih ustanova, koje je izravno povezano s institucijama koje počivaju na izborima, demokratskom institutu čije su održavanje upravo kršitelji zakona zapriječili! Načelo neprekidnosti, naime, podrazumijeva ostavljanje ili postojanje određenih vremenskih perioda i poslije isteka mandata, zbog ovih ili onih razloga, u

jednom političkom ili društvenom subjektu, dok se ne provedu izbori. U tom međuprostoru, niti jedan politički ili društveni subjekt ne prestaje funkcionirati niti se pozicije vlasti ukidaju, već se nalazi u tzv. tehničkom mandatu. On, naime, nastavlja djelovati s punim pravom i u punom kapacitetu sve dok se ne provedu izbori«, navodi se u priopćenju koje je Žigmanov potpisao kao predsjednik DSHV-a.

Kako dalje navodi, vremenskim istekom mandata predsjednika DSHV-a, »ali i svih drugih dužnosnika i tijela upravljanja u našoj stranci, pa i glasnoga zamjenika predsjednika, ne može se i ne smije se tumačiti da prestaje institut predsjednika stranke i da DSHV nema predsjednika, već da se djelovanje nastavlja po hijerarhiji i strukturi koja je zatečena sve do izbora starog ili novog predsjednika«.

»Ni manje, ali ni više od toga! Tako je to svugdje, pa tako mora biti i u DSHV-u«, zaključuje u tekstu.

H. R.

Vojnić osudila prijetnje predsjedniku SNV-a

Predsjedniku Srpskog narodnog vijeća u Hrvatskoj **Borisu Miloševiću** upućeno je anonimno pismo s prijetnim i uvredljivim sadržajem. Milošević je na svom profilu na društvenoj mreži Facebook objavio prijeteće pismo koje mu je poslano, a koje je naslovljeno »Četnik: BORIS MILOŠEVIĆ, Četničko narodno vijeće (SNV)«.

Prijetnje upućene Borisu Miloševiću osudila je predsjednica Hrvatskog nacionalnog vijeća **Jasna Vojnić**.

»Vrijeme u kojem živimo traži od nas, predstavnika nacionalnih zajednica, dodatnu odgovornost – upravo zato da bismo stvarali ozračje međusobnog poštovanja, povjerenja i suradnje. Prijetnje i vrijeđanja, bez obzira na to kome su upućeni, vode društvo u suprotnom smjeru – prema nepovjerenju i podjelama. Pozivam sve da doprinesemo kulturi dijaloga i razumijevanja, svjesni da samo na tim temeljima možemo graditi zajedničku i mirnu budućnost. Kolegi Borisu Miloševiću izražavam punu podršku, a institucije u Republici Hrvatskoj ohrabrujem da poduzmu sve potrebne korake kako bi se osigurala

njegova zaštita, ali i poslala jasna poruka da govor mržnje i prijetnje ne mogu i ne smiju imati mjesto u demokratskom društvu«, navodi se u priopćenju predsjednice HNV-a Jasne Vojnić.

Z. V.

Prijedlozi za nove članove savjeta za Hrvate izvan Hrvatske

Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske pozvao je hrvatske zajednice izvan domovine da do 1. rujna dostave kandidature za izbor po 65 članova četvrtog saziva Vladina Savjeta za Hrvate izvan Hrvatske i prvog saziva Savjeta mladih Hrvata izvan Hrvatske.

Svoje predstavnike u dva savjeta zajednice predlažu iz reda hrvatskih ustanova, udruga i drugih organizacija, a

putem nadležnih diplomatsko-konzularnih predstavništava. Predložene osobe trebaju biti cijenjene u sredini u kojoj žive te aktivno angažirane na očuvanju i jačanju hrvatskog identiteta te povezivanju s domovinom. Članovi oba savjeta biraju se na mandat od četiri godine.

U svaki savjet bira se po 65 članova: po 13 iz BiH, od kojih je jedan predstavnik Katoličke Crkve, po 17 iz reda hrvatske nacionalne manjine (tri iz Srbije, po dva iz Austrije, Mađarske i Slovenije, a po jedan iz Bugarske, Crne Gore, Češke, Italije, Kosova, Rumunjske, Sjeverne Makedonije i Slovačke) te 35 iz hrvatskog iseljništva.

Kod hrvatskog iseljništva, najviše, po pet članova bira se iz SAD-a i Njemačke, četiri iz Australije, tri iz Kanade, po dva iz Argentine i Čilea, te po jedan iz Australije, Brazila, Francuske, Irske, Italije, Južnoafričke Republike, Novog Zelanda, Švedske, Švicarske i Ujedinjenog Kraljevstva. Po jedan predstavnik bira se za skupine Danska i Norveška, Belgija, Luksemburg i Nizozemska, Bolivija, Ekvador i Peru te Paragvaj, Urugvaj i Venezuela.

Kandidati za Savjet mladih trebaju biti u dobi od 18 do 30 godina, navodi se u javnim pozivima koji su dostupni na mrežnoj stranici Ureda.

Izvor: HMI

Zakon o jedinstvenom biračkom popisu u rujnu?

»Višak« 1,4 milijuna birača

U biračkom popisu 2022. godine bilo je oko 1,4 milijuna više birača nego punoljetnih stanovnika na popisu iste godine. Proces izmjena zakona o jedinstvenom biračkom popisu započeo je 2019. godine, kada je formirana radna grupa sastavljena od profesora, predstavnika civilnog sektora i međunarodnih organizacija

Točnost jedinstvenog biračkog popisa u Srbiji tema je koja se provlači od izbora do izbora već više godina i svake godine se zbog sumnji u zlouporabe biračkog popisa dovode u pitanje i regularnost izbora i rezultati. Među ostalim, to su pitanja jesu li na popisu i ljudi koji su preminuli, ima li duplih birača i pitanje fiktivnog seljenja birača kako bi glasali u drugim općinama. Naime, u biračkom popisu 2022. godine bilo je oko 1,4 milijuna više birača nego punoljetnih stanovnika na popisu iste godine. Među razlozima zašto se to događa navode se različito prikupljanje podataka za popis stanovništva i birački popis, da su u biračkom popisu i oni građani koji

žive u inozemstvu a imaju pravo glasa, preminuli na biračkom popisu (iako su od 2019. godine matične knjige povezane s biračkim popisom).

Revizija i ažuriranje jedinstvenog biračkog popisa je i jedna od preporuka koju je ured OEES-a za demokratske institucije i ljudska prava (ODIHR) uputio Srbiji prije više od deset godina, a proces je prošle godine uvršten i u Reformsku agendu, popis obveza koje je Srbija preuzela na sebe kako bi joj bila isplaćena sredstva iz Plana rasta za zapadni Balkan. Izmjene i dopune ovog Zakona jedan su od uvjeta i za otvaranje Klastera 3 u europskim integracijama.

Od dva nacrtu jedan

Proces izmjena zakona o jedinstvenom biračkom popisu započeo je 2019. godine, kada je formirana radna grupa sastavljena od profesora, predstavnika civilnog sektora i međunarodnih organizacija. Grupa je izradila metodologiju kako bi se utvrdilo koliko je u biračkom popisu preminulih, koliko je glasača u inozemstvu, ima li ljudi s istim osobnim podacima i ima li gomilanja glasača na istoj adresi.

Ovo pitanje aktualiziralo se koncem 2023. godine kada su parlamentarni izbori bili praćeni optužbama za izborne makinacije vlasti.

Prošloga tjedna, 18. srpnja, održano je javno slušanje u Narodnoj skupštini na kojem je predstavljen nacrt Zakona o jedinstvenom biračkom popisu. Javno slušanje bojkotirale su pojedine oporbene stranke, a pozivu se nije odazvala ni *Crta* koja je pripremila prvi nacrt zakona. Predsjednica Narodne skupštine **Ana Brnabić** rekla je da »onaj tko ne glasa ili bojkotira rad Komisije za uvid u birački popis priznaje kako nema nikakav problem s biračkim popisom i da su sve priče o tome bile samo izgovor«. »Mi nemamo vremena, devet mjeseci je problem koliko će tko članova imati u toj komisiji, umjesto da se fokusiramo na njeno formiranje. Na ovom prijedlogu zakona radili smo 18 mjeseci, dobili smo šest mišljenja ODIHR-a i održano je devet javnih slušanja. Zaista mislim da je ovo dobar prijedlog do koga smo došli svi zajedno. Prvi nacrt zakona dostavljen je početkom svibnja 2024. od strane organizacije *Crta*. Ovaj tekst je služio kao osnov za izradu nacrtu koji je podnio **Uglješa Mrdić** (SNS). Meni je zaista nejasno zašto *Crta* danas nije na javnom slušanju. Ukoliko su mogli biti na sastanku oporbe u vezi s izbornim uvjetima prije neki dan, onda su zaista mogli biti i na javnom slušanju u Narodnoj skupštini«, rekla je predsjednica parlamenta.

Ključne izmjene i osporavanja

Ključne izmjene koje donosi Nacrt su, rekla je Brnabić, stalna dostupnost podataka o biračima iz biračkog popi-

sa, s ažuriranjem na svakih sedam dana, uspostavljanje trajne Komisije za reviziju biračkog popisa s mandatom od pet godina i adekvatno propisanim nadležnostima, trajni uvid u popis članovima i zamjenicima članova RIK-a, a tijekom izbora i domaćim promatračima i podnositeljima izbornih lista.

Zakazivanje sljedeće sjednice ovisi o tome kada će biti završeno finalno rješenje izmjena i dopuna Zakona, rekla je Brnabić i istakla kako je jako važno da se izaberu i članovi Savjeta REM-a u skladu s novim Zakonom o elektroničkim medijima. Dodala je kako se nada da će najkasnije u rujnu prijedlog zakona biti pred zastupnicima u parlamentu.

Članica Republičke izborne komisije **Sofija Mandić** istakla je kako je veoma važno službeno obrazložiti hoće li birački popis zaista biti zatvoren na dan raspisivanja izbora. Rekla je i kako je »potpuno jasno« da iza Nacrta stoji SNS, a ne šira javnost, oporba i civilno društvo i osporila sliku kakvu stvara vlast »da se punih 18 mjeseci raspravlja i radi na zakonu« i da se održava deveto javno slušanje.

»Možda je bilo devet okupljanja, ali se sada održava prvo realno javno slušanje«, rekla je Mandić.

Zastupnica iz Narodnog pokreta Srbija **Ana Jakovljević** rekla je za *Insajder* kako je cilj javnih slušanja da se stvori privid inkluzivnosti, u čemu oni ne žele sudjelovati. Istakla je da su oni prestali prisustvovati javnim slušanjima o izmjenama Zakona onog momenta kada je vladajuća većina odustala od razmatranja prijedloga zakona koje je napisala *Crta*.

»Dokle god su na javnim slušanjima bili razmatrani prijedlozi *Crte* i prijedlozi zastupnika SNS-a, o kojima se glasalo na Radnoj grupi za izmjene izbornih uvjeta, mi smo prisustvovali i iznosili sugestije. Međutim, ovo je sada prijedlog jednog zastupnika, što je suprotno prijedlogu ODIHR-a da se sve radi u inkluzivnom procesu«, rekla je Jakovljević.

J. D.

Šain traži ostavku ministra Dema Berishe

Predsjednik Romske partije **Srđan Šain** pozvao je 22. srpnja parlamentarne stranke da pokrenu postupak opoziva ministra za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog **Dema Berishe** zbog izjave o Romima. On je također pozvao nadležna pravosudna tijela da pokrenu postupak ispitivanja njegove kaznene odgovornosti, prenosi Radio Slobodna Europa.

Berisha je ranije, prilikom posjeta Moravičkom okrugu, kako prenosi *Beta*, kazao kako ne odvaja Rome od drugih stanovnika, ali da je neophodno da završavaju škole, budu radno angažirani i korisni članovi društva, jer »mo-

raju shvatiti da ni država, ni općine, ni lokalne samouprave nisu bankomati«.

Šain je ocijenio u priopćenju da, ako takvo ponašanje ministra Berishe ostane bez posljedica, »to je dokaz da se prešlo na otvoren progon Roma iz Srbije«.

Iz Ministarstva za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog nisu odgovorili RSE na upit za komentar. Prema popisu iz 2022. godine, u Srbiji živi 131.936 pripadnika romske nacionalne manjine. Procjene nevladinih organizacija su, međutim, da je njihov broj daleko veći – oko pol milijuna.

Afrička kuga svinja u Srbiji i Hrvatskoj

Stočari na oprezu, lovišta pod blokadom

Zaraženim područjima u Vojvodini proglašeni su Bogojevo, Sonta i lovište Apatinski rit, a ugroženim područjima Deronje, Karavukovo, Doroslovo i Srpski Miletić i lovište Kozara

Uprava za veterinu Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede potvrdila je da su žarišta afričke kuge svinja zabilježena u tri okruga: Podunavskom, Mačvanskom i Zapadnobačkom. U Hrvatskoj su zaražene životinje u uzgoju registrirane u mjestima Vukovarsko-srijemske i Osječko-baranjske županije. Afrička kuga svinja proširila se i na divlje svinje, pa je zaraženim područjem proglašeno i lovište *Apatinski rit*, a novi slučajevi afričke kuge svinja otkriveni su i u lovištima *Bolman* i *Šag-Narad* u Osječko-baranjskoj županiji. U srijedu je prvi slučaj afričke kuge svinja potvrđen u Sonti, pa je nakon Bogojeva i ovo mjesto Zapadnobačkog okruga proglašeno zaraženim područjem. Jučer je u Sonti počela podjela sredstava za dezinfekciju. Kako je priopćio Štab za izvanredne situacije Općine Apatin, bit će popisane sve svinje u Sonti.

Iz Uprave za veterinu srbijanskog Ministarstva poljoprivrede *Hrvatska riječ* nije dobila odgovor koliko je zbog afričke kuge eutanazirano svinja u domaćem uzgoju. Prema podacima objavljenim u medijima prije tjedan dana, u Bogojevu (Zapadnobački okrug) je eutanazirano

više od 240 svinja, a u Bogatiću (Mačvanski okrug) 212 komada.

Afrička kuga svinja u Srbiji postoji konstantno kao prijetnja za domaće i divlje svinje. Za ljude je bezopasna, ali je oni mogu prenositi putem stvari. Virus se može zadržati i na leševima uginulih i zaklanih životinja, glodarima,

Naknada štete

Proizvođačima kojima su eutanazirane životinje bit će nadoknađena šteta. Kada i koliko novca će za to biti izdvojeno vlasnicima uginulih i eutanaziranih svinja u Srbiji još se ne zna. Vlasnicima eutanaziranih životinja bitno je da novac dobiju što prije i u cijelosti, a ne na rate.

Vlada Hrvatske osigurala je dodatnih 11 milijuna eura za nadoknadu štete, uključujući sredstva za eutanazirane svinje, obnovu stočnog fonda, odnosno, repopulaciju, ublažavanje gubitaka zbog pada otkupne cijene, kao i kompenzaciju izgubljene dobiti u tekućoj i narednoj godini.

kukcima. Kada se razvije, ova bolest može za nekoliko dana dovesti do uginuća životinje, a smrtnost ide i do 100 posto, podaci su Svjetske organizacije za zdravlje životinja. Uzročnik bolesti je virus koji se širi kontaktom bolesnih sa zdravim svinjama, kontaminiranom hranom, vodom i prostirkom, odjećom, obućom, kontaminiranim predmetima, opremom, prijevoznim sredstvima.

Strah i mjere opreza

Prije osamnaest godina obitelj **Šafarik** iz Sota, suptužnici **Josip i Zorica**, uz ratarstvo su se odlučili baviti i stočarstvom. Danas u svojim svinjcima uzgajaju oko 160 svinja, krmača, nazimica, tovljenika i prasadi. Vijest da se pojavila afrička svinjska kuga u susjednoj Hrvatskoj i Mačvi uznemirila ih je budući da žive od ratarstva i stočarstva.

»Do sada nismo imali problema s afričkom kugom, ali kada čujemo da ima slučajeva zaraze u neposrednoj blizini, zabrinuti smo budući da živimo od stočarstva. U kućanstvu smo instalirali dezobarijere. Dezinficirali smo svinjce i prilaze k njima i ne idemo u tuđa dvorišta. Usprkos tome, strah postoji ne samo kod nas nego i kod

preko Save, u mjestima Srijemska Rača i Bosut. Preporučujemo mjere opreza stočarima čak i u vrijeme kada nije bilo rizika od afričke kuge. Rizik od ove bolesti je veći kada je frekventnost na poljima veća, a ove godine se to dogodilo ranije. Iako na teritoriju Grada Srijemska Mitrovica nemamo aktivnih registriranih slučajeva, svakodnevni nadzor provode nadležne inspeksijske službe. Preporučuje se uzgajivačima stoke da provedu dezinfekciju i primjenjuju biosigurnosne mjere te da o svakom eventualnom odstupanju u zdravlju životinja odmah obavijeste nadležnu veterinarsku inspekciju i veterinarske službe«, kazao je v. d. načelnika Uprave za poljoprivredu i ruralni razvoj Grada Srijemska Mitrovica **Radovan Panić**.

U Zapadnobačkom okrugu zaraženo područje je Bogojevo, a ugrožena područja su Deronje, Karavukovo, Srpski Miletić, Sonta i Doroslovo.

Lovište *Apatinski rit* zaraženo područje

Lovište posebne namjene *Apatinski rit* proglašeno je područjem zaraženim afričkom kugom svinja, a lovište posebne namjene *Kozara* područjem visokog rizika od pojave te zarazne bolesti. Kako su priopćili iz JP-a *Vojvodinašume*, u cilju sprječavanja širenja virusa afričke kuge svinja postavljeni su dezinfekcijski punktovi i ograničen je pristup lovištima posebne namjene *Apatinski rit* i *Kozara*.

»Od ukupno 17 lovišta, kojim gospodari poduzeće *Vojvodinašume*, u 15 lovišta potvrđeno je prisustvo afričke kuge svinja. Kao posljedica utjecaja smrtonosnog virusa 50 posto matičnog fonda divljih svinja je uginulo. Procjena je da će uginuti još 20 do 30 posto matičnog fonda divljih svinja«, kazao je izvršni direktor za lovstvo u JP-u *Vojvodinašume* **Branislav Stanković**.

Lovišta su otvorenog tipa, pa iz ovog poduzeća upućuju apel građanima da smanje posjete lovištima posebne namjene *Apatinski rit* i *Kozara* kako bi se spriječio prijenos virusa iz lovišta ka vlastitim domaćinstvima.

»Osim samog kretanja ljudi, apeliramo da se koriste dezinfekcijske barijere, da se ne odlažu uginule domaće svinje u šumama i na otvorenim površinama i da se prijave sva uginuća domaćih svinja u uzgoju«, kazao je veterinar u JP-u *Vojvodinašume* **Jovan Mirčeta**.

Zbog pojave afričke kuge svinja za ulazak u lovišta otvoreni su samo ulazi na kojima su postavljene dezbarijere. Ostali ulazi zatvoreni su za prolaz, a građani se preusmjeravaju na prolaze koji posjeduju dezinfekcijske punktove.

S. D. / Z. V.

FOTO: JP Vojvodinašume

drugih uzgajivača svinja na našem području. Bez obzira na to koliko se trudimo poduzeti mjere opreza u svojim kućanstvima, na neke stvari ne možemo utjecati. Nadam se da se ova opaka bolest neće proširiti na naše područje«, kaže Josip Šafarik iz Sota.

Prema informacijama koje smo dobili od Gradske uprave za poljoprivredu i ruralni razvoj Grada Srijemska Mitrovica, u Srijemu nema aktivnih slučajeva afričke kuge, međutim iz općinskog kriznog stožera i veterinarske inspekcije apeliraju na sve građane da se pridržavaju preventivnih mjera i uputa nadležnih službi.

»Slučajevi afričke kuge zabilježeni su u Mačvi, u mjestima Bogatić i Crna Bara. Prema zakonskoj odredbi, na 10 km od tih naselja proglašene su ugrožene zone u mjestima Radenković i Ravnje u Mačvi i na drugom dijelu

U Somboru proslavljena 91. *Dužionica*

Zahvala zemlji, ljudima i Bogu

»Dužionica nije samo održavanje tradicije naših predaka, već i naša zahvala za još jednu uspješnu žetvu. Zahvala što imamo žito, što imamo kruh«, kazala je bandašica Valentina Vuković

što nam je podario još jednu uspješnu žetvu. Vama, gradonačelnice, predajemo posvećen kruh sa željom da svi građani Grada Sombora uživaju u blagostanju i da na stolu imaju svoje parče kruha«, kazala je bandašica **Valentina Vuković**.

Primajući kruh, gradonačelnik **Antonio Ratković** kazao je da *Dužionica* predstavlja duboko ukorijenjen izraz zajedništva i sloge, a »Sombor je sredina u kojoj se ljudi uzajamno poštuju, razumiju i uvažavaju, sredina u kojoj se ne ističe različitost, već njeguje posebnost«.

»Slaveći završetak žetve, ujedno slavimo plodnost i njeno obnavljanje, kao simbol cikličnosti života i pobjede nad prolaznošću. Izreka 'kruh sa sedam kora' kazuje nam koliko je između surove stvarnosti i neizvjesne krajnosti zemljoradnik umio teškom mukom i poštenim radom iznjedriti hleb, kruh ili kruv«, kazao je između ostalog Ratković.

Nakon predaje kruha gradonačelniku proslava je nastavljena u Hrvatskom domu gdje je za sve sudionike pripremljen risarski ručak.

»Raduje nas što ove godine imamo veliki broj sudionika, prije svega naše djece a zatim i odraslih koji su proslavu uveličali obučeni u bunjevačke nošnje. Tu su nam u šokačkim i bunjevačkim nošnjama gosti iz Draža, Lemeša, Monoštor. Načeli smo i deseto desetljeće *dužionica* u Somboru. Čuvanje tradicije sve nas veže uz Hrvatski dom i nadam se da ćemo tako i nastaviti u susret 100. *Dužionici*«, kazao je predsjednik HKUD-a **Vladimir Nazor Tomica Vuković**.

Prva *Dužionica* u Somboru održana je 1935. godine, godinu dana prije formalnog osnutka HKD-a *Miroljub*. Te prve godine sudionici *Dužionice* obučeni u nošnje, risari i risaruše, prošli su centrom grada. Tako je bilo i naredne četiri godine. Proslavljale su se *dužionice* u Somboru i tijekom Drugog svjetskog rata, ali skromnije. Od 1963. godine na somborskim salašima počele su se organizi-

Hrvatsko kulturno-umjetničko društvo *Vladimir Nazor* organiziralo je u nedjelju, 20. srpnja, 91. *Dužionicu*. Prva zajednička proslava Hrvata Bunjevaca i crkve održana je prije osnutka HKD-a *Miroljub*, koje će naredne godine obilježiti 90 godina neprekidnog rada. Bandaš i bandašica ove godine bili su **Luka Vuković** i **Valentina Vuković**, oboje iz salaša Gradina. Zanimljivo je da je posljednji bandaš iz ovih salaša bio prije 25 godina, i to upravo Lukin otac **Davor**.

Zlatno klasje tradicije

Misu u crkvi Presvetog Trojstva na kojoj su posvećeni žito i novi kruh predvodio je prečasni **Josip Pekanović**, župnik s kojim je *Nazor* proslavio 35 *dužionica*.

Nakon mise sudionici *Dužionice* obučeni u nošnje odigrali su na trgu sv. Trojstva *Bandašicino kolo*, u povorci prošli kroz centar grada, do Županije gdje je gradonačelniku Sombora predan kruh od novog žita.

»Nekada je žetva trajala mnogo duže, ovisila od vrijednih risara. Danas suvremeni strojevi taj posao završe za nekoliko dana. Ali i dalje je to proizvodnja pod otvorenim nebom i zato ova naša *Dužionica* nije samo održavanje tradicije naših predaka, već i naša zahvala za još jednu uspješnu žetvu. Zahvala što imamo žito, što imamo kruh. Zato smo danas u crkvi Presvetog Trojstva zahvalili Bogu

rati *dužionice*, ali je glavna *Dužionica* ostala u crkvi Presvetog Trojstva. *Dužionice* po salašima prestale su se organizirati 90-ih godina.

Književna večer

Dio proslave *Dužionice* je književna večer na kojoj se predstavljaju bandaš i bandašica.

Književnu večer Nazor organizira u suradnji s Katoličkim društvom *Ivan Antunović*. Predstavljena su dva naslova u nakladi Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata: katalog *Živa baština : Nematerijalna kulturna baština Hrvata u Srbiji* te monografija *Bunjevačke kraljice – Duhovski običaj bunjevačkih Hrvata*.

»Ovo je 11. književna večer koju organiziramo s HKUD-om *Vladimir Nazor*. Jedan od ciljeva KD-a *Ivan Antunović* je čuvanje i proučavanje, skupljanje i popularizacija kulture i povijesti ovdašnjih Hrvata. Obično smo predstavljali neko od izdanja našeg Društva, prošle godine gosti su nam bili UBH *Dužijanica*, koja je obilježila 10 godina rada,

a ove godine to je Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata«, kazao je predsjednik KD-a *Ivan Antunović* prečasn **Josip Štefković**.

O katalogu nematerijalne kulturne baštine i monografiji o bunjevačkim *kraljicama* govorila je stručna suradnica Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata etnologinja **Senka Davčik** i jedna od autorica monografije o bunjevačkim *kraljicama* etnomuzikologinja i glazbena pedagoginja **Tamara Štricki Seg**.

»Ove dvije knjige svjedočanstvo su o našoj tradiciji i našoj opstojnosti. Katalog nematerijalne kulturne baštine Hrvata u Srbiji *Živa baština* ima 29 elemenata. Ovo drugo dopunjeno izdanje sadrži i brojne elemente koji su živi i na području Sombora i okolice, a koji jasno svjedoče o bogatstvu i raznolikosti baštine u ovom kraju«, kazala je Davčik.

U knjizi o bunjevačkim *kraljicama* su i somborske, koje su se do 2005. godine izvodile kao scenski prikaz.

H. R.

Josip Dumendžić Meštar, pjesnik

Šokadija sačuvana u stihovima

*Poeziju pišem na različite teme: o Šokadiji, rodnom selu i ravnici, neki su stihovi vezani za prirodu koju jako volim, imam i duhovne, domoljubne i šaljive pjesme * U knjizi Bođani u srcu nastojao sam na jednom mjestu sakupiti podatke o šokačkim Hrvatima u selu*

Intervju vodio: Davor Bašić Palković

Josip Dumendžić iz Bođana poznati je pučki, a u novije vrijeme i dječji pjesnik iz kruga šokačkih Hrvata u Bačkoj. Pisanjem pjesama, ali i tekstova, sudjelovanjem na manifestacijama, radi i na očuvanju i prezentaciji govora (ikavice) i tradicijske kulture svoje Šokadije.

Rođen je 1951. u Bođanima. Srednju školu, klasičnu gimnaziju *Paulinum*, završio je u Subotici. Potom je radio u Sloveniji (Ljubljana) i Hrvatskoj (Borovo) sve do 1991. kada se vraća u rodno mjesto. Od 2016. je umirovljenik.

Poeziju piše od svoje petnaeste godine. Početkom 80-ih godina prošloga stoljeća javlja se kao koautor dviju zbirki pjesama Grada Vukovara: *Četvrta smjena i Krijesnice*. Od 2001. objavio je pet samostalnih knjiga pjesama: *Šokačke radosti i tuge*, *Čudan ovaj bili svijt*, *Svitanje ri(je)či*, *Vrckave čigre* i *Moja baština*. Pjesme su mu zastupljene i u više od šezdeset periodičnih publikacija ovdašnjih Hrvata te u Hrvatskoj, a uvršten je i u antologije/preglede pjesništva ovdašnjih Hrvata te

antologiju poezije pjesnika nacionalnih manjina i etničkih zajednica u Srbiji *Trajnik*. Sudjeluje i na kulturnim manifestacijama; među ostalim, višestruki je sudionik susreta pučkih pjesnika *Lira naiva*. Kao pjesnik koristi i pseudonim Meštar.

Piše i tekstove o običajima i povijesti šokačkih Hrvata, a 2024. objavljeno mu je i jedno djelo publicistike – *Bođani u srcu*. Suradnik je *Leksikona podunavskih Hrvata – Bunjava i Šokaca*.

Dobitnik je nagrade Katoličkog društva *Ivan Antunović* iz Subotice za istaknutog pojedinca (2019.) te priznanja »mali dukat« za zalaganje na očuvanju šokačke ikavice koje dodjeljuje Zajednica amaterskih kulturno-umjetničkih djelatnosti (ZAKUD) Vukovarsko-srijemske županije.

Pjesme/tekstovi su mu nagrađivani na manifestacijama *Za lipu rič* u Sonti, *Veliko prelo*, *HosanaFest* i *Festival bunjevački pisama* u Subotici ili *Veče ikavice* u Stanišiću.

► **Poeziju pišete od rane mladosti, točnije 1966. godine. Iduće godine bit će šest desetljeća Vašeg angažmana u tom području. Kako ste došli do pisanja?**

Sve je počelo od prvog razreda kad sam naučio čitati. Volio sam čitati, prvo su to bili molitvenici, pa duhovna poezija, novine, druge pjesme. U školi smo imali dosta dobru knjižnicu. Bio sam i u dramskoj sekciji, bile su tu recitacije i slično. Kasnije odlazim u sjemenište *Paulinum* u Suboticu i tu sam počeo pisati prigodne pjesme u povodu Sv. Nikole. Ima tu i jedan kuriozitet: prva pjesma koju sam napisao, a tema joj je bila ping-pong, mi je čak i uglazbljena. Učinio je to **Adam Ralbovsky**. Inače, za četiri godine u sjemeništu pročitao sam 360 naslova iz knjižnice, vodio sam evidenciju. Čitao sam čak i krišom ispod jorgana s lampom, jer se u 21 sat išlo na spavanje.

► **Napisali ste oko devet stotina pjesama, veći dio njih je objavljen. Vaša se poezija bavi različitim temama, ali u najvećem dijelu izvire iz šokačkog naslijeđa i iskustva u jugozapadnoj Bačkoj...**

Do sada mi je objavljeno pet knjiga pjesama, od kojih su dvije za djecu. Pišem na različite teme. Često je to poezija o Šokadiji, o mojem selu i ravnici, neki su stihovi vezani za prirodu koju jako volim, imam i duhovne, domoljubne i šaljive pjesme. Pišem na šokačkoj ikavici i na hrvatskom standardnom jeziku. Prvu knjigu *Šokačke radosti i tuge* objavio mi je 2001. godine Katolički institut za kulturu, povijest i duhovnost **Ivan Antunović** iz Subotice. *Svitanje ri(je)či* iz 2016. objavljeno je u Hrvatskoj, sadrži stotinu pjesama, i to mi je objavila Zajednica amaterskih kulturno-umjetničkih djelatnosti Vukovarsko-srijemske županije iz Vinkovaca. A prošle godine objavljena mi je knjiga *Moja baština* u nakladi Fakulteta za odgojne i obrazovne

znanosti Sveučilišta *Josipa Jurja Strossmayera* u Osijeku. Oko objave ove knjige veoma sam zahvalan dekanici tog fakulteta **Emini Berbić Kolar**. Tu su sabrane pjesme koje govore o vjeri, domoljublju i meni bliskim i dragim ljudima. Također, tu su i pjesme koje sam pisao za manifestacije *Veliko prelo*, *HosanaFest*, *Festival bunjevački pisama*, *Veče ikavice*. Ova knjiga bit će promovirana u studenome u Monoštoru.

► **Također, pišete i poeziju za djecu...**

Poeziju za djecu počeo sam pisati na sugestiju **Katarine Čeliković** iz Subotice, budući da takvih sadržaja manjka u književnosti ovdašnjih Hrvata. Hrvatska čitaonica Subotica objavila mi je dvije knjige pjesama za djecu – *Čudan ovaj svijet* (2012.) i *Vrckave čigre* (2021.). Teme su tu razne, od škole, dječje radoznalosti, odrastanja, zgoda i nezgoda, pišem o obitelji, životinjama kojih u gradovima nema... Pišući ove knjige, želja mi je bila da se djeca upoznaju i s ikavicom koja izumire ali i s nekim vrijednostima kojih je danas sve manje, poput brige o starima i slično. Imam i jednu zbirku dječje poezije u rukopisu, radnog naziva *Svitlucavi biseri*.

► **Manje je poznato da ste se okušali i u pisanju poezije u japanskom haiku stilu...**

To je poezija na šokačkoj ikavici u haiku formi (tri stiha i 5-7-5 slogova) i imam rukopis od oko 170 haikua. U neke pjesme ubacio sam i latinske sentence. Postoji mogućnost da mi taj rukopis objavi ZAKUD Vukovarsko-srijemske županije iz Vinkovaca.

► **Objavili ste i djelo publicistike – *Bođani u srcu* : prinosi za onomastičko-povijesnu građu Hrvata u Vojvodini. Knjiga je objavljena prošle godine u nakladi KD-a *Ivan Antunović* iz Subotice...**

U knjizi sam nastojao na jednom mjestu sakupiti podatke o šokačkim Hrvatima u Bođanima. Naime, o Šokcima u ovom dijelu Podunavlja nije se mnogo pisalo, ima malo podataka. Od našeg prijašnjeg župnika **Vinka Cvijina** dobio sam kronike župnika koji su u povijesti pokrivali Vajsku i Bođane, poput **Josipa Đurića**, **Stjepana Prčića** i **Josipa Pašića**. Naravno, koristile su mi i matice krštenih i umrlih u župama u Bođanima i Vajskoj. Knjiga ima popis imena, prezimena i nadimaka (prdačnih imena) u selu, pišem i o običajima šokačkih Hrvata, o toponimima i vodotocima, a sakupio sam i 232 bečarca. Glede građe, nisam išao u okolne arhive. Imao sam i tri lokalne kazivačice – **Katu Savin**, **Kaju Benak** i **Anicu Šebić**. Sve one danas su pokojne, a pričale su mi o običajima. Smatram da je ova knjiga doprinos istraživanju Hrvata u jugozapadnoj Bačkoj.

► **Poznavatelj ste šokačke baštine i običaja, mjesnog govora. Bili ste i jedan od kazivača kada se radila monografija o šokačkim Hrvatima. Koliko je spomenuta baština živa, ima li ona baštinika?**

Tužno je reći, ali izumiremo. U mom selu nemate puno starijih od mene. Baština je sada većinom zapisana u knjigama, a i ono što imamo u praksi vremenom se mijenja. Običaji su ostali isti jedino možda za velike blagdane, Uskrs i Božić. *Kolibice* su običaj izrađivanja i blagoslova malih objekata sličnih kolibama za blagdan Tijelova. To je obnovljeno prije deset godina i danas imamo dvije *kolibice* kod crkve a nekad ih je bilo više, bile su na raskrižjima u selu. *Dodole*, žene koje su dozivale kišu, izgubile su se. Izgubilo se i pletenje ivanjskih vijenaca koji su se kačili na ulaz u kuću. S druge strane, *zavitni* dan na Srpnju Gospu obnovila je udruga *Antun Sorgg* iz Vajske.

► **Bavite se i mjesnim šokačkim govorom, na kojem i stvarate. Kakva je tu situacija danas?**

Situacija je takva da nemam s kime divaniti na ikavici. Sonta, Monoštor i Bereg se još drže. Kad se čujem telefonski s **Tunom** iz Sombora, divanimo ikavicu. Nekad se ikavica čula po šoru, danas je mladi slabo znaju. Mnogo njih odlazi u gradove. Dakle, ekonomske migracije, bijela kuga, asimilacija – učinili su svoje. Nažalost, nestajemo. Prema popisu stanovništva, u Bođanima ima oko 550 stanovnika, od toga oko 100 katolika, i tu veći dio čine Hrvati.

► **Sačinili ste rječnik šokačkog govora Bođana u kojem ste sakupili nešto više od 4.600 riječi.**

Počeo sam s popisivanjem riječi još 2009. i stalno ga dopunjavao. Inače, Šokci u Vajskoj i Plavni imaju 90 posto sličan *divan* kao mi. Taj popis s preko 4.600 riječi predao sam Zavodu za kulturu vojvođanskih Hrvata. Rukopis je dalje dan jezikoslovcu i dijalektologu izv. prof. dr. sc. **Filipu Galoviću u Zagreb**. Tu građu očekuje stručna obrada, akcentuacija i slično. Zavod je ranije objavio rječnike govora Hrvata iz Golubinaca i Monoštora, nadam se i ovom izdanju.

► **Kakav je život lokalne hrvatske zajednice u Bođanima i Vajskoj? Bili ste tajnik hrvatske udruge *Dukat*, osnovane 2002., koja je pokrivala Vajsku i Bo-**

đane. Udruga je »živjela« desetak godina. Danas u Vajskoj djeluje udruga *Antun Sorgg*.

U cijeloj Općini Bač ima 1.200 Hrvata, od toga u Vajskoj najviše. Izborni predmet hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture izučava se u Vajskoj i Plavni. U Vajskoj od prije nekoliko godina imamo *Šokačku kuću*, tu se održavaju neki programi, okupljaju se ljudi. Hrvati u ovim krajevima već duže vrijeme imaju dobru potporu Vukovarsko-srijemske županije. Tu su i drugi programi iz Hrvatske, te potpora Hrvatskog nacionalnog vijeća. Udruge ne mogu opstati bez potpore.

Svudje na selima su negativni demografski trendovi. Tu sudbinu dijele i ovdašnji Hrvati. Mladi su slabo zainteresirani za baštinu, čim odu iz sela u srednju školu, gotovo je. Ljudi uglavnom biraju lakši put... Lani smo u župnoj zajednici u Bođanima imali dvoje rođenih, a umrlih devet.

► **Kakva je povezanost i suradnja ovdašnjih šokačkih Hrvata?**

Šokački Hrvati u Srbiji imaju zajedničku manifestaciju *Šokci i baština*, nastupam tamo. Idemo i jedni kod drugih na lokalne manifestacije. Što se tiče tradicijske kulture, mislim da dajemo maksimum. U Općini Bač ima nekoliko hrvatskih udruga kulture. Tu postoji i suradnja sa Šokcima iz Tuzle (Gradovrha) odakle su se Šokci doselili u ove krajeve prije više od tri stoljeća. Ta se veza održava, idemo jedni kod drugih. Isto tako, imamo i dobru suradnju sa Šokcima s druge strane Dunava, iz cijele Šokadije, ide se, među ostalim, i na poznate manifestacije *Vinkovačke jeseni* i *Đakovačke vezove*.

Novi ravnatelj Hrvatske matice iseljenika

Zdeslav Milas na čelu Matice

Mr. sc. Zdeslav Milas stupio je 20. srpnja na čelo Hrvatske matice iseljenika na mandat od četiri godine. Milas je bogatu karijeru izgradio u sustavu visokog obrazovanja, od 2013. radio je kao prodekan za akademske poslove na Veleučilištu Algebra Bernays te kao pročelnik Sveučilišnog odjela komunikacijskih znanosti

Hrvatska matica iseljenika, koja sljedeće godine bilježi 75 godina postojanja, dobila je novog ravnatelja. Sljedeće četiri godine Maticu će voditi mr. sc. **Zdeslav Milas**, koji je tu dužnost preuzeo od bivšeg ravnatelja **Mije Marića**. Svečana primopredaja obavljena je u uredu ravnatelja HMI-ja i tom je prigodom Milas zahva-

lio svom prethodniku na osam godina uspješnog vođenja ove institucije. Naime, prema riječima Mije Marića, Matica je svojim programima te stručnim i složnim timom susretila domovine i Hrvata izvan Hrvatske i upravo takvu naslijeđi će je novi ravnatelj.

»U svijetu danas živi više od tri i pol milijuna Hrvata i njihovih potomaka, od iseljenika u Europi i prekomorskim zemljama do hrvatskih manjina u susjednim državama. Svi čine neraskidiv dio jedinstvenoga hrvatskoga nacionalnog bića; čuvari su jezika, tradicije i kulturne baštine, bez kojih naša samobitnost ne bi bila potpuna. Poseban je pak položaj, a onda i naš odnos prema Hrvatima koji su u Bosni i Hercegovini najstariji konstitutivni narod. U tom smislu, Hrvatska matica iseljenika u ovom razdoblju modernoga hrvatskog suverenizma ima posebnu i nezamjenjivu ulogu: biti most između domovinske i izvandomovinske Hrvatske, povezivati srca i ljude, prenositi znanja i iskustva, čuvati i promicati ono što nas čini Hrvatima; naš jezik, našu kulturu, našu vjeru i našu pripadnost jedinstvenome hrvatskom narodu«, kazao je Milas.

Kako je rekao, pripadnost hrvatskome narodu nadilazi granice formalnog državljanstva.

»Hrvat je svatko tko nosi hrvatske korijene, bilo da je potomak iseljenika druge, treće ili četvrte generacije, bilo da

tek otkriva svoju vezu uz jezik, kulturu ili osjećaj zajedništva. Mi smo u tom smislu samo simbol uvijek pružene ruke domovinske Hrvatske svima koji žele produbiti svoju povezanost sa svojim iskonskim naslijeđem i vrijednostima. Tu poglavito mislimo na mlade, koji su naša budućnost i jamstvo očuvanja hrvatstva u svijetu«, rekao je prilikom primopredaje dužnosti Milas.

Nakon primopredaje dužnosti Milas se susreo s voditeljima podružnica HMI-ja Split, Dubrovnik, Rijeka, Pula i Vukovar te zaposlenicima Matice.

Mr. sc. Zdeslav Milas rođen je 1969. u Zagrebu, a od 1975. do 1991. živio je i školovao se u Beču, gdje je maturirao u katoličkoj gimnaziji *Schulbrüder Strebersdorf*. Diplomirao je novinarstvo, a znanstveni stupanj magistra znanosti stekao je 2010. na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Mostaru iz znanstvene grane odnosi s javnošću. Kao povratnik iz Austrije, početkom 1990-ih bio je suosnivač i prvi predsjednik Hrvatskoga međunarodnog zbora mladeži (HMZM), udruge koja je okupljala mlade hrvatske iseljenike i povratnike. U tom okviru pokrenut je projekt *Task Force*, koji je od 1995. prešao pod okrilje Hrvatske matice iseljenika kao današnji Eco-Heritage Task Force.

Milas je od 2013. prodekan za akademske poslove na Veleučilištu Algebra Bernays. Predaje kolegije iz područja odnosa s javnošću i korporativne komunikacije. Autor je prve knjige o korporativnoj komunikaciji na hrvatskome jeziku. Član je Nacionalnog vijeća za znanost, visoko obrazovanje i tehnološki razvoj Hrvatske. Kao vanjski suradnik predaje komunikologiju na Hrvatskim studijima Sveučilišta u Zagrebu.

Od 2020. do 2024. bio je predsjednik Suda časti Hrvatske udruge za odnose s javnošću, a jedan je od autora novoga Hrvatskoga etičkog kodeksa za odnose s javnošću (2023.) koji regulira profesionalnu etiku komunikacijskih praktičara u Hrvatskoj. Obnašao je i dužnost potpredsjednika i člana Izvršnog odbora granske Udruge poslodavaca u obrazovanju pri Hrvatskoj udruzi poslodavaca (2017. – 2024.).

Od listopada 1989. član je Hrvatske demokratske zajednice, osnivač je Kroatische Demokratische Gemeinschaft in Österreich (HDZ u Austriji), a trenutno obnaša dužnost glavnog tajnika Zajednice utemeljitelja HDZ-a *Dr. Franjo Tuđman*.

Izvor: HMI

Foto: Krasnodar Peršun

Marin Piuković, novi upravitelj Fondacije *Antun Gustav Matoš* u Beogradu

Mjesto susreta i povezivanja

Fondacija *Antun Gustav Matoš* sa sjedištem u Beogradu osnovana je u studenom 2020. godine Odlukom Hrvatskog nacionalnog vijeća. Osnovana je s ciljem očuvanja, njegovanja i prezentiranja suvremene i tradicijske kulture Hrvata iz Beograda te promicanja i unaprjeđenja znanosti, obrazovanja i umjetnosti hrvatske nacionalne manjine.

Za novog upravitelja Fondacije HNV je nedavno imenovao **Marina Piukovića**. Ovaj master ekonomist iz Subotice poznat je po sudjelovanju u različitim sferama života hrvatske manjinske zajednice. Prošao je cjelovitu nastavu na hrvatskom jeziku u Osnovnoj školi *Ivan Milutinović* u Subotici kao prva generacija u toj školi na

Plan mi je za početak, u narednih pola godine, okupiti tim ljudi koji su Hrvati i koji žive u Beogradu i s njima napraviti plan aktivnosti koje bi se redovito provodile. Ono što je važno i što se već počelo realizirati, a to je da su vrata Fondacije, na adresi Studentski trg broj 10., treći kat, otvorena svakoga dana. Plan je da prostor postane centar okupljanja Hrvata koji žive, stalno ili privremeno, u Beogradu. Svakako da će to biti mjesto susreta, gdje će svi koji dolaze u Beograd moći doći i upoznati se s našim radom. Veliki resurs na koji treba računati su svakako studenti iz hrvatske zajednice koji su došli na studije u Beograd. Početkom nove akademske godine okupit ću sve njih, koji su raspoloženi doći, i predstaviti Fondaciju

te im svakako ponuditi da se ovdje okupljaju, dođu učiti, ili napraviti pauzu za kavu između predavanja jer se Fondacija nalazi na Studentskom trgu u centru grada pa je to nekako svima blizu. Uz redovite aktivnosti kao što su *Matoševi dani*, književne večeri ili neka tematska okupljanja koja su bila prije u Fondaciji, želja mi je proširiti aktivnosti i na okrugle stolove koji će tematizirati status i prilike Hrvata koji žive u Srbiji i svakako raditi s ljudima na terenu u smislu prisutnosti na događajima koje organizira hrvatska zajednica u Beogradu i okolici.

Fondacija je osnovana krajem 2020. godine odlukom HNV-a. Dakle, djeluje četiri i pol godine. Koji su ključni izazovi u radu Fondacije? Koliko je do sada uspjela okupiti tamošnje Hrvate i drugu publiku?

Izazovi su svakako u ljudskim resursima, pronaći dovoljno motivirane ljude koji će svoje slobodno vrijeme odvojiti, okupljati se ovdje, kako bi dali doprinos razvoju i popularizaciji Fondacije. A drugi je izazov vezan za prvi, kako da privučemo ljude u Fondaciju i da ih tu i zadržimo. Ostalo će se rješavati u hodu. Bio sam na raznim događajima koje su organizirali prijašnji upravitelji. Svaki događaj imao je svoju publiku u zavisnosti od teme. Točne brojke ne bih mogao reći, jer to ovisi o puno faktora, ali s druge strane mogu reći da je zainteresiranost velika a svakako i podrška koje ovih dana nije manjkalo. Optimističan sam, čeka nas puno posla koji će biti popraćen rezultatima.

Kako Fondacija funkcionira u financijskom smislu?

Fondacija se projektно financira i to je nešto što je svakako prioritet, redovito sudjelovanje na natječajima. Za-

hrvatskom jeziku. Djeluje u prostoru od kulture do politike – od folkloriša i člana uprave u subotičkom HKC-u *Bunjevačko kolo* do angažiranja u Demokratskom savezu Hrvata u Vojvodini gdje je 2019. izabran za predsjednika Mladeži DSHV-a. Paralelno s time, 2019. postao je vanjski suradnik Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata na projektu digitalizacije. Na poziciju posebnog savjetnika ministra u Ministarstvu za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog Vlade Srbije imenovan je 2022. gdje je bio do 2025. godine.

Od 2019. do 2022. obavljao je dužnost predsjednika Povjerenstva za mlade pri Hrvatskom nacionalnom vijeću. U 2022. godini pohađao je program stažiranja u Europskom parlamentu u Bruxellesu.

Nakon nedavnog imenovanja za upravitelja koji su vam planovi za rad Fondacije?

hvaljujući Središnjem državnom uredu za Hrvate izvan Republike Hrvatske koji je redovito financirao aktivnosti Fondacije mogu reći da je puno učinjeno i da su rezultati vidljivi te su prijašnji upravitelji tu ostavili svoj pečat. Svakako, kao novi upravitelj veselim se suradnji sa Središnjim državnim uredom za Hrvate izvan Republike Hrvatske jer je njihova potpora kao i potpora Vlade Hrvatske koju uspješno vodi premijer **Andrej Plenković** za nas ovdje od presudnog značaja. Zahvaljujući tome možemo raditi na očuvanju hrvatskog identiteta, te sa sigurnošću reći da nam je budućnost ovdje zagarantirana.

Glede programa, Fondacija surađuje s hrvatskim institucijama i udrugama u Srbiji te drugim institucijama poput Društva hrvatskih književnika i slično. Kažite nam više o tome...

Suradnja s hrvatskim institucijama u Srbiji izrazito je važna i ta suradnja treba biti i jeste snažna i redovita. Hrvatsko nacionalno vijeće je krovna institucija Hrvata u Srbiji i kao takva predstavlja centralu i za Fondaciju čiji je i osnivač. Imam odličnu komunikaciju s HNV-om i s predsjednicom **Jasnom Vojnić** te ću u svom budućem radu i provođenju projekata redovito pratiti agendu HNV-a i biti u stalnoj komunikaciji s centralom kako bismo kao zajednica radili usuglašeno jer se u tome očituje naša snaga. Što se tiče suradnje s udrugama, ona je također izrazito važna, naročito s hrvatskim udrugama koje djeluju na teritoriju Beograda. Planiram napraviti redovite susrete s njima kako bismo jedni druge pomagali i podržavali i

kako bismo pratili aktivnosti i međusobno se posjećivali. Hrvata u Beogradu nije puno i zbog toga je važno da se podržavamo i komuniciramo. Vrata Fondacije su zaista otvorena za sve koji su dobronamjerni. Suradnja koju su prethodni upravitelji imali, poput Društva hrvatskih književnika će ostati, a ja ću razvijati i nove suradničke odnose. Važna je također i suradnja s hrvatskom diplomacijom. U Beogradu se nalazi i Veleposlanstvo Republike Hrvatske, naše matične domovine. Uvijek su na događajima u Fondaciji nazočni predstavnici Veleposlanstva što je predstavlja jaku potporu te ističem kako je suradnja s diplomacijom dobra i redovita i da mi je to kao novom upravitelju važno.

Kako ocjenjujete ono što je urađeno u protekle 4,5 godine rada?

Pripala mi je čast da na početku mandata obilježavam mali jubilej: pet godina Fondacije *Antun Gustav Matoš*. Velika zahvala prvoj upraviteljici **Katici Naglič** koja je opremila prostor, koja je radila prve korake Fondacije u vremenima pandemije covid-19. Isto tako, zahvaljujući drugom upravitelju Fondacije **Mihaelu Sokolu** imali smo ove godine prvi puta u Beogradu obilježen praznik hrvatske zajednice – blagdan sv. Josipa kao i razne druge programe koji su održavali »život« Fondacije. U proteklom periodu urađeno je puno, a isto tako i za naredni period planirano je dosta.

D. B. P.

Prijeti li Zapadnom Balkanu medijski mrak?

Prostor Zapadnog Balkana, čija se populacija može procijeniti na oko 20 milijuna ljudi, pod rizikom je da ostane bez izvora informacija koje su emitirali strani mediji, a koji nisu pod utjecajem vodećih političkih snaga u državama regije, objavila je Radio Slobodna Europa.

Početni udarac zadan je otkazivanjem donacija iz budžeta nekadašnjeg USAID-a, a posljednje iznenađenje bilo je gašenje regionalnog projekta katarske *Al Jazeera Balkans*.

Kakao navodi RSE, bez posla je ostalo više od 200 ljudi ove medijske mreže, a konkretni razlozi za zatvaranje, kako je navedeno u priopćenju mreže *Al Jazeera*, proizlaze iz odluke koja je »dio šire strate-

gije jačanja digitalnog prisustva i širenja na nove medijske platforme«.

USAID (Američka agencija za međunarodni razvoj), koja je pomagala mnoge neovisne medije preko grantova, u praksi više ne postoji, *Glas Amerike* od ožujka ništa ne objavljuje, Radio Slobodna Europa se već četiri mjeseca bori za sredstva, dok se smjenjuje uprava vlasnika televizija N1 i Nova.

Viša pravna savjetnica u Europskom centru za slobodu štampe i medija **Flutura Kusari** upozorava, kako prenosi RSE, da će bez nezavisnih medija »ljudi biti manje informirani ili pogrešno informirani, jer neprovjeren sadržaj s društvenih mreža i drugih neprovjerenih izvora popunjava prazninu«.

Europsko tužiteljstvo

Rekonstrukcija kolodvora u Novom Sadu pod istragom

Europsko tužiteljstvo, na čijem je čelu tužiteljica **Laura Kövesi**, saopćilo je 22. srpnja za agenciju *Beta* da istraga o mogućoj zloupotrebi novca iz fondova Europske unije za rekonstrukciju željezničkog kolodvora u Novom Sadu još traje i da detalji ne mogu biti objavljeni.

»Zbog veoma velikog javnog interesa, Europsko tužiteljstvo je prije nekoliko mjeseci potvrdilo da je u tijeku istraga o mogućoj zloupotrebi sredstava EU u vezi sa

željezničkim kolodvorom Novi Sad. Europsko tužiteljstvo mora odlučiti o vršenju svoje nadležnosti kada se počini prijevara u vezi sa sredstvima EU dodijeljenim zemljama koje nisu članice EU ili državama članicama koje ne sudjeluju u EU«, navodi tužiteljstvo.

Europsko tužiteljstvo navodi da je »šteta po financijske interese Unije sastavni dio kaznenog djela prijevara«.

»Kada se ta šteta dogodi u Belgiji ili Luksemburgu (jer se odatle sredstva isplaćuju, gdje se nalaze institucije EU), postoji nadležnost tih država članica i stoga nadležnost Europskog tužiteljstva, bez obzira na to gdje se ponašanje dogodilo, tj. na teritoriju treće zemlje«, saopćilo je Europsko tužiteljstvo u odgovoru *Beti*.

Istragu o mogućoj zloupotrebi novca iz fondova Europske unije za rekonstrukciju željezničkog kolodvora u Novom Sadu Europsko tužiteljstvo pokrenulo je 15. ožujka, navodi *Beta*.

Europska tužiteljica Laura Kövesi je ranije saopćila da se Europsko javno tužiteljstvo neće baviti istragom same nesreće u kojoj je život izgubilo 16 ljudi, već da je nadležno isključivo za moguće pronevjere europskih fondova.

J. D.

Gradska uprava Subotica, Trg slobode 1, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu okoliša, temeljem članaka 14. i 39. Zakona o procjeni utjecaja na okoliš (*Sl. glasnik RS*, br. 94/24), u svojstvu nadležnog tijela

OBAVJEŠTAVA JAVNOST O PODNIJETOM ZAHTEJU ZA ODLUČIVANJE O POTREBI PROCJENE UTJECAJA PROJEKTA NA OKOLIŠ

Nositelj projekta »CETIN« d.o.o. Beograd, Omladinskih brigada br. 90, 11070 Novi Beograd, podnio je dana 7. 3. 2025. godine, pod brojem 001031892-2025-09693-004-081-380-001, zahtjev za odlučivanje o potrebi procjene utjecaja na okoliš projekta: Bazna stanica mobilne telefonije – lokacija »Stari Žednik«, na k. p. br. 2926 K. O. Žednik, Subotica (45.94772°, 19.62548°).

Javnost može obaviti uvid u podatke, obavijesti i dokumentaciju nositelja projekta i dostaviti mišljenje na podnijeti zahtjev u roku od 15 dana od dana oglašavanja. Uvid se može izvršiti u prostorijama nadležnog tijela u Gradskoj kući u Subotici, soba 130, svakog radnog dana od 10 do 14 sati, kao i elektronički na internetskoj veb prezentaciji Grada Subotice, na adresi www.subotica.ls.gov.rs/cat_doc/zastita-zivotne-sredine. Mišljenja se mogu dostaviti na adresu nadležnog tijela ili elektroničkom poštom na adresu zivotnasredina@subotica.ls.gov.rs.

U postupku odlučivanja, tijelo može donijeti odluku da je za predmetni projekt potrebna izrada studije o procjeni utjecaja na okoliš i odrediti njen opseg i sadržaj ili odluku da za predmetni projekt nije potrebna izrada studije o procjeni utjecaja na okoliš i odrediti mjere sprječavanja, smanjenja ili otklanjanja negativnih utjecaja ili druge minimalne uvjete zaštite okoliša.

Gutanje laži

Kako se običan čovjek odnosi prema drugom običnom čovjeku kada ga uhvati u laži? U blažem slučaju prijeđe preko toga, ali mu se u svijesti upali crvena lampica prilikom svakog susreta s njim, a u međuvremenu – svjesno ili nesvjesno – ne propušta priliku upozoriti ostale na doživljeno iskustvo. Tako je, recimo, svojedobno, uradio bivši vlasnik *Funera* **József Miskolci** kada mu mušterija nije isplatila dug: dao je oglas u novinama da je osoba ta i ta lažov i da sklapanje poslova s njim nije preporučljivo. U gorim situacijama to se zna završiti svađom, fizičkim obračunom ili pak susretom na neutralnom terenu, kakav je zgrada suda, gdje se onda potanko utvrđuje činjenično stanje. O tome bi, primjerice, glavni urednik *Informera* **Dragan J. Vučićević** mogao govoriti na nekakvom višednevnom stručnom skupu.

Kako se, međutim, običan čovjek odnosi prema političaru kada ga uhvati u laži? E, to je već posve druga priča jer je za početak važno znati da je kod običnog čovjeka već odavno u svijest usađena spoznaja da je posve normalna stvar da političar laže. Uostalom, kakav bi to političar kod nas bio kada ne bi, makar jednom i makar najsitnije, pojam istine rastegnuo i preko granice njenog pucanja! Ako to u prisustvu svjedoka glasno i neće priznati, običan čovjek podršku lažovima – u težim slučajevima čak i obožavanje – iskazuje na izborima ili pak skupovima koje lažov (političar) organizira. Dokaze za to, vjerujem, za ovu priliku nije potrebno šire podastirati jer bi cijeli broj *Hrvatske riječi*, i to u više nastavaka, mogao biti ispunjen samo lažima koje su političari u posljednjih deset-petnaest godina servirali običnom građaninu, a ovaj ih sve više gutao, sve više zaboravljajući na njihov ogavni okus.

Jedna od masnijih neistina u posljednjih devet-deset mjeseci tiče se željezničkog kolodvora u Subotici, odnosno termina njegova otvaranja. Naravno, na čelu liste onih – i to bez konkurencije – koji su istinu davno rastegli u kategoriju njezina negiranja nalazi se predsjednik Srbije **Aleksandar Vučić**. Najavio je on – uzmimo samo najsvježije izjave u vezi s ovom temom – prilikom boravka u Subotici u listopada prošle godine da će kolodvor biti otvoren do 24. studenoga, pa onda nakon masovnog ubojstva šesnaestero ljudi u Novom Sadu da će to biti negdje u veljači, pa onda (gostujući u travnju na TV *Pink*) da bi se to moglo dogoditi do 7. srpnja... Ali, i prije no što je 7. srpnja prošao (a, kao što vidimo prošao je) ista

je osoba već 16. lipnja na svom Instagram profilu prolongirala svoje obećanje do konca kolovoza ove godine. Da ne bude da terminima otvaranja kolodvora u Subotici običnog građanina zamajava samo dotični, pobrinuo se i predsjednik Saveza vojvođanskih Mađara **Bálint Pásztor** koji je 1. srpnja za program na mađarskom Radio Subotice izjavio kako se »može nadati« da bi otvorenje moglo biti do konca kolovoza, ali i da nije isključeno da to bude tijekom prosinca (ove godine). Konac kolovoza, a

prosina napose, još nije stigao pa posljednje izjave dvojice političara ne možemo baciti u korpu za laži, ali ako u obzir uzmemo njihov dosadašnji bogat minuli rad u toj kategoriji, onda je skepsa prirodni saveznik na putu do povjerenja.

Željeznički kolodvor, čije je renoviranje djelovalo kao ozbiljan graditeljski pothvat u koji je uključeno više država, tako se pokazao kao još jedno Potemkinovo selo koje je preko noći zamijenilo sagu o izgradnji Narodnog kazališta i godini njegovog puštanja u rad. Zapravo, masovno

ubojstvo u Novom Sadu velikom dijelu običnih građana odjednom je širom otvorilo oči i izoštrilo osjetila do granice ne samo krajnjeg nepovjerenja nego i straha od datuma kada će kolodvor konačno biti otvoren za normalan željeznički promet. Drugim riječima, nije mali broj običnih građana koji će – kada i bude otvoren – putovanje vlakom zamijeniti nekim drugim prijevoznim sredstvom uz želju da jedno vrijeme svakodnevni putnici do Novog Sada ili Budimpešte budu upravo oni koji su o kolodvoru, njegovoj sigurnosti, blagodatima i prednostima najčešće govorili, i to samo neistine. Čisto da budu neka vrsta test-putnika zarad sigurnosti svih ostalih.

I da, kada smo već time počeli, tekst završimo filozofiranjem o laži: kada bi – poput ugovora između investitora i izvođača – političari za svaku izgovorenu laž plaćali debele kazne, a za svaku ponovljenu dodatne zatezne kamate, mnogi od njih bi na koncu kao beskućnici toplinu zatvorenog prostora pronašli upravo u predvorju željezničkog kolodvora. Za one kojima još uvijek nije ništa čudno u serijskom pomjeranju datuma otvorenja subotičkog željezničkog kolodvora jedan besplatan savjet koji je Del Boy dao Mickeyju Pearceu: znate li kako prepoznati političara koji laže? Otvara usta.

Z. R.

Dužijanica 2025. – Natjecanje u pucanju bičevima

Čiji švigar bolje puca?

Među brojnim manifestacijama u sklopu *Dužijanice*, 19. srpnja je na njivi pokraj crkve sv. Josipa Radnika u Đurđinu održano *Natjecanje u pucanju bičevima*. Pucali su tako švigari, razgledali se bičevi i uspoređivale sposobnosti. Budući da je u pitanju natjecanje, izabrani su i oni najbolji. Među natjecateljima koji su bili podijeljeni po uzrasnim kategorijama prva mjesta su osvojili: u kategoriji od 17 i više godina natjecalo se njih 11, a I. mjesto pripalo je **Marku Tikvickom**, II. mjesto osvojio je **Mario Kujundžić**, a III. mjesto **Pavle Tumbas**. U kategoriji od 11 do 16 godina natjecalo se 13 natjecatelja: I. mjesto osvojio je **Marijan Tonković**, II. mjesto **Mihajlo Trkulja** i III. mjesto **Nikola Ivanković Radak**. Najmlađa kategorija – do 10 godina imala je svega tri natjecatelja, a I. mjesto pripalo je **Mateju Tonkoviću**, II. **Mariju Romaku** i III. **Ivanu Vukovu**. Uz sve njih natjecalo se i četiri cure, a I. mjesto osvojila je **Lena Crnković**, II. **Josipa Ivanković Radak** i III. mjesto pripalo je **Martini Tikvicki**.

Jedinstveno natjecanje

Svaki sudionik donosi vlastiti bič i ima svoju tehniku, ali ipak ocjenjuje se čiji švigar najviše puta pukne, za djecu u 20 sekundi, a za odrasle u 30 sekundi. Nekima su švigari pucali, a nekima i otpadali, ali svi su imali šansu novo pokazati svoje umijeće. Organizator ovog natjecanja,

UBH *Dužijanica* osigurao je za sve natjecatelje majicu, zahvalnicu i medalju, a oni najbolji dobili su i pokal.

»Prvi puta se natječem i tu sam jer je moj otac na odmoru, pa je rekao kako ga moram zamijeniti. Ispostavilo se da sam dobra zamjena. Istina, nikada se nisam oprobao u natjecanju, ali svakodnevno, kad *tiram josag* pucam bičem. Mislim da je ovo jedinstveno natjecanje i da ide u dobrom smjeru, osobito ako pogledamo da tu ima dosta djece koja znaju pucati bičem. Svaki od nas ima neku svoju tehniku, i nema određenog pravila, ali možda bi ih u budućnosti trebalo odrediti, poput duljine biča ili kvalitete pucnja, ali to je svakako na organizatorima. Najvažnije je da ima zainteresiranih i da je ovaj običaj ponovno oživio«, kaže pobjednik Marko Tikvicki.

Osim natjecatelja, na ovu manifestaciju okupio se i lijepi broj posjetitelja, koji su došli navijati ali i gledati umijeće onih koji se natječu.

»*Dužijanica*, kao što svi znamo, ima puno svojih događanja, a jedno od tih je, meni osobno jako drago, *Natjecanje u pucanju bičevima*. I ove godine možemo biti zahvalni na lijepom broju i djece i mladih, pa i onih malo starijih. Bilo je oko 30 natjecatelja, podijeljenih u četiri kategorije. Moram priznati da su me cure najviše oduševile, jer su one vrlo smireno i elegantno pucale bičem. Naravno, dečki su jači, pa su oni na svoj način pokazali što znaju. Kao i u svakoj organizaciji, i ovdje zna biti propusta koje nastojimo riješiti i trudimo se da svaka godina bude sve bolja. Ono što je bitno jest da ima lijepi broj djece, koji ovdje imaju priliku pokazati što su naučili ili vidjeti na čemu još trebaju raditi. Upravo oni su nam i

pokazatelji da će ovaj običaj i dalje živjeti», priča jedan od organizatora **Ivan Piuković**.

Raznovrsna ponuda

Osim natjecanja, posjetitelji, pa i natjecatelji, imali su priliku vidjeti i kupiti nove bičeve, koje izrađuje **Péter Bíró** iz Stare Moravice.

»Kada smo započeli ovo natjecanje, ljudi su donosili bičeve koje su imali kod kuće, od oca, dide... Onda sam došao do čovjeka koji se profesionalno bavi ovim poslom, odnosno izrađuje i prodaje bičeve. Putuje po Mađarskoj, Hrvatskoj i po Vojvodini i prodaje ih. Posljednjih nekoliko godina Péter Bíró uvijek je s nama ovdje na natjecanju i dobro nam je da imamo čovjeka koji može reagirati ako neki bič pukne ili se pokida. Ove godine smo uz njega imali i čovjeka koji pravi i prodaje *brice* **Tibora Jankovića** iz Lemeša, pa je i to bilo u ponudi«, kaže Piuković.

Kada su u pitanju bičevi, važno je znati da su oni pravljeni od kože koja je živi materijal i da je moguće pucaanje, no isto tako moguće je, kako kaže sugovornik, to preduhitriti redovitim održavanjem, odnosno mazanjem kožnog dijela biča.

Svaki bič sastoji se od *bičalja* ili *držalja* (drveni držak), zatim ide mesingana karika kao veza između *bičalja* i ša-

langova (ukrasa koji se izrađuju od kože), potom *štranga* (koja se nekada uzimala od istrošenih kajasa), *čapo* (kožni dio koji je veza između *štrange* i *švigara*) i na kraju ono što puca jest *švigar* koji se po riječima sugovornika nekada pravio od konjskog repa (iskusni ljudi kažu da tako najbolje puca), a danas se pravi od umjetne *manile*.

»Nekada su se bičevi koristili svakodnevno, danas to nije situacija, i uglavnom (bar kada su naši natjecatelji u pitanju) se oni koriste od natjecanja do natjecanja. Stoje negdje obješeni, a trebalo bi ih s vremena na vrijeme namazati. Bič je najbolje mazati ovčijim lojem, nikako ne svinjskom mašču, ali budući da ovčiji loj nije lako naći, onda može poslužiti i masna krema. Kad se dobro namaže, potrebno je ostaviti da koža upije, pa će time i bič dulje trajati, a i neće toliko pucati«, priča Piuković.

No, za sve ovogodišnje situacije, poput pucanja (kidanja) bičeva, otpadanja *švigara* i uplitanja istog, organizatori su imali razumijevanja, pa su natjecatelji imali novu šansu pokazati umijeće.

Osim nesvakidašnjeg natjecanja, nije izostala ni pomalo zaboravljena gastronomska ponuda: *maščom kruva*, te poslije natjecanja i *gra(h)* koji je pridonio da ovo ne bude samo natjecanje nego i druženje.

Ž. V.

Dužijanica u Žedniku

Od ambara do oltara

Nakon Bajmaka i Tavankuta, u nedjelju, 20. srpnja, u Žedniku je održana tradicionalna svečanost zahvale Bogu za plodove žetve – *Dužijanica*.

Središnji događaj bila je misa zahvalnica u mjesnoj crkvi sv. Marka Evanđelista, koju je predvodio vlč. **Dražen Dulić** uz koncelebraciju župnika domaćina vlč. **Franje Ivankovića**. U propovijedi je, među ostalim, naglašena važnost *Dužijance* kao simbola duhovne povezanosti s Bogom i poštovanja prema ljudskom radu.

»Pred Boga kruh«

»Danas, u ovom euharistijskom slavlju, donosimo pred Boga kruh – znak svega što smo sa zahvalnim srcem primili, ali i podsjetnik da od kruha ne živi samo tijelo, nego i duša. Zato naša žetva ne završava u ambaru, nego na oltaru. Jer kada kruh postane Tijelo Kristovo – tada ono što je zemlja dala postaje hrana za nebo. Zato danas, dok gledamo vijence od žita, do mirišemo kruh, dok gledamo plodove rada mi ne veličamo samo trud čo-

vjeka, nego prvenstveno – dobrotu Boga!«, kazao je vlč. Dražen Dulić.

Predvoditelji ovogodišnje žedničke *Dužijance* bili su bandaš **Luka Dožai** i bandašica **Iva Kujundžić** te mali bandaški par **Nikola Sekulić** i **Lara Dombai**.

Sliku za ovogodišnju *Dužijancu* s logom Jubilejske 2025. godine izradila je **Ruža Davčik**.

Povorka sudionika na karucama, mladi i djeca u nošnjama, simboli *Dužijance* i ukrasi od slame te žedničke *kraljice* svjedočili su o živosti tradicijske baštine bunjevačkih Hrvata.

Bandašicino kolo

Proslava seoske *Dužijance* nastavljena je navečer *Bandašicinim kolom* u mjesnoj župi, uz nastup folklorista. Prije kola predstavljena je knjiga *Bunjevačke kraljice – Duhovski običaj bunjevačkih Hrvata* autorica **Mila-**

ne Černelić i Tamare Štricki Seg, objavljena u nakladi Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata. Štricki Seg je govorila o rezultatima svojih etnomuzikoloških istraživanja provedenih i u Žedniku, te predstavila razne oblike kraljičkog pjevanja. Posebna draž večeri bile su i žedničke *kraljice* koje su nakon mise zahvalnice još jednom nastupile pred okupljenima.

U Žedniku se tradicija *kraljica* njeguje desetljećima zahvaljujući, među ostalim, i pučkim pjesnikinjama – **Đuli Milodanović i Kati Ivanković** – koje su stvarale nove kraljičke stihove za razne prigode.

D. B. P.

Dužijanca 2025. – najava događanja

27. srpnja

– *Dužijanca* u crkvi Presvetog Trojstva u Maloj Bosni – 10 sati

– Konjičke utrke *Dužijanca* – Gradski hipodrom, Subotica – 14 sati

31. srpnja

– Izložba slika s XXVIII. Međunarodne likovne kolonije *Bunarić* – HKC *Bunjevačko kolo*, Subotica – 18 sati

31. srpnja do 2. kolovoza

– XXIX. Međunarodna likovna kolonija *Bunarić* – HKC *Bunjevačko kolo*, Subotica

3. kolovoza

– *Dužijanca* u Đurđinu – crkva sv. Josipa Radnika, Đurđin – 10 sati

– *Dužijanca* u Mirgešu – dvorana mjesne zajednice, Mirgeš – 18 sati

7. kolovoza

– Književna večer u organizaciji Katoličkog društva *Ivan An-*

tunović – dvorana HKC-a *Bunjevačko kolo*, Subotica – 19 sati

8. kolovoza

– Izložba rukotvorina – tijekom dana, Gradski trg, Subotica

– Izložba radova od slame nastalih na XL. Sazivu kolonije slamarki u Tavankutu – Vestibil Gradske kuće, Subotica – 19 sati

– Tamburaška večer – Gradski trg, Subotica

– predstavljanje bandaša i bandašice i izbor pratioca, proglašenje najljepšeg izloga, Gradski trg, Subotica – 20.20 sati

9. kolovoza

– Svečana Večernja – katedrala bazilika sv. Terezije Avilske – 18 sati

– polaganje vijenca od žita na spomenik Risaru i spomenbistu Blaška Rajića – park ispred Gradske kuće – 19.30 sati

– Skupština risara – Gradski trg, Subotica – 20 sati

– Nastup folklornih ansambala, Gradski trg, Subotica – 20.20 sati.

Postavljeni novi vitraži u crkvi sv. Jurja u Subotici

Povijest i vjera u staklu

»Inicijativa za ove vitraže krenula je kada je Hrvatska biskupska konferencija najavila proslavu 1.100. obljetnice splitskih crkvenih sabora, Hrvatskog Kraljevstva i krunidbe kralja Tomislava te bliže proslave 1.400 godina kršćanstva u Hrvata, što je za nas slavenske narode, a osobito Hrvate, vrlo značajni jubilej«, kaže vlč. Tomislav Vojnić Mijatov

Radovi na obnovi unutrašnjosti crkve sv. Jurja u Subotici su u tijeku, a uz postojeće radove, koji dobro napreduju, ali ih još ima, gotovi su vitraži, koji ovu crkvu čine posebnom. Danas je u ovoj velebnjoj trobrodskoj crkvi postavljeno 18 vitraža koji su raspoređeni u donjem i pojedini u gornjem dijelu crkve, a uz njih tu su i dva manja kružna vitraža – s jedne strane je grb Grada Subotice, dok je s druge grb sv. Pavla, zaštitnika Subotičke biskupije.

Okruženi svecima

Neki od vitraža postavljeni su već ranijih godina, dok su pojedini završeni i postavljeni u proteklih nekoliko godina, te i ove godine.

»Po mom dolasku za kapelana u crkvu sv. Jurja postojali su već vitraži koje su moji prethodnici pokrenuli. Inicijativa je postojala od prijašnjih župnika da se postave pojedini nacionalni sveci i blaženici mađarskog i hrvatskog življa, odnosno vjernika u ovoj župi budući da je župa dvojezična. Tako je tu već postojao vitraž sv. Nikole Tavelića, blažene Ozane Kotorske, bl. Marije Propetog Isusa Petković, sv. Leopolda Bogdana Mandića. Za vije-

me župnika **Franje Fazekasa** postavljeno je devet vitraža i time smo završili postavljanje nacionalnih svetaca i blaženika u donjem dijelu crkve. Sada imamo i bl. Ivana Merza, bl. Augustina Kažotića, sv. Ivana Kapistrana, bl. Miroslava Bulešića, ukupno 18 svetaca u donjem redu, dok su u gornjem redu još i sv. Dominik, sv. Antun, vitraž sv. Cecilije – zaštitnice crkvene glazbe i vitraž Marije Magdalene pod Isusovim križem«, pojašnjava župnik vlč. **Tomislav Vojnić Mijatov**.

No, to još uvijek nije sve: u crkvi u prednjem dijelu, s lijeve strane, gledano prema oltaru, je veliki vitraž – triptih koji je posvećen mađarskim svecima – a koji je postavljen povodom tisućljeća kršćanstva u Mađarskoj. Tako je s desne strane bilo prazno mjesto, i to sve do ove godine, kada je postavljen novi vitraž koji je nastao povodom ovogodišnjih jubileja – 1.100. obljetnice splitskih crkvenih sabora, Hrvatskog Kraljevstva i krunidbe kralja Tomislava, te 1.400 godina kršćanstva u Hrvata.

»Ovaj veliki i značajan jubilej nije u nekoj velikoj mjeri zaživio kod ovdašnjih Hrvata, ali mislim da je itekako važan. Kraljevstvo kralja **Tomislava** nije dosežalo do ovih krajeva, ali nas s time vežu naši korijeni. Kako god nas ljudi tumačili, povijest ne možemo mijenjati i ako nismo mi imali dodira s tim, naši preci jesu. Tada smo kao hrvatski narod dobili priznanje pape **Ivana X.** (914. – 928.) i dobili svog kralja, što je vrlo važno za jedan narod. Prvotna zamisao nije niti bila da će ovdje biti vitraži, jer vrijednost ovih vitraža iznosi oko 17.000 eura, koje, jasno, nismo imali. Međutim, javili su se pojedinci koji su željeli to financirati. Inicijativa za ove vitraže krenula je kada je Hrvatska biskupska konferencija najavila proslavu 1.100. obljetnice splitskih crkvenih sabora (925. i 928.), Hrvatskog Kraljevstva i krunidbe kralja Tomislava te skoro proslave 1.400 godina kršćanstva u Hrvata, što je za nas slavenske narode, a osobito Hrvate, vrlo značajan jubilej. Upravo na tim splitskim saborima istaknuta je važnost staroslavenskog bogoslužja i glagoljice. Iako nije izričito zabranjen, slavenski liturgijski jezik bio je ograničen. Prvi zagrebački kardinal u novostvorenoj hrvatskoj državi kardinal **Kuharić** bio je i naš

kardinal. Jasno, tada nije bilo granica, ali je to bio vrlo važan moment za našu vjeru i opstojnost našeg naroda«, priča župnik.

Novi vitraž i njegovo značenje

Po riječima vlč. Tomislava Vojnića Mijatova, lijevi vitraž prikazuje proslavljenu Crkvu. Podignut je u čast 1.400 godina kršćanstva u Hrvata, prikazuje sv. Josipa, zaštitnika hrvatskog naroda i domovine, zatim slavenske apostole sv. Ćirila i Metoda, suzaštitnike Europe, koji su u vjerskoj i kulturnoj povijesti Hrvata imali veliki utjecaj na utvrđivanje kršćanstva u Hrvata i istodobno širenje glagoljskog pisma, bogoslužja i književnosti na slavenskom jeziku. Kao treći lik prikazan je sluga Božji kardinal Franjo Kuharić, prvi kardinal u novijoj povijesti Crkve u Hrvata koji se zauzimao da hrvatski narod ima neotuđivo pravo da bude ravnopravan s drugim narodima; da bude slobodan u svome suverenitetu te nesmetano živi. Iznad ovog vitraža nalazi se poseban vitraž s vatikanskim grbom, koji simbolizira povezanost i vjernost Svetom Ocu. Ovaj vitraž dar je **Josipa** i kćeri **Josipe Vojnić Tunić** povodom 1.400 godina kršćanstva u Hrvata.

Desni vitraž, kako je pojasnio sugovornik, podignut je prigodom 1.100. godišnjice Hrvatskog Kraljevstva, prikazuje biskupa **Grgura Ninskog** kako kruniše kralja Tomislava za prvog hrvatskog kralja na Duvanjskom polju 925. godine. Kralj Tomislav nosi cr-

je relativno mlada biskupija, no, prema povijesnim podacima, crkvena hijerarhija na prostoru Bačke postojala je već od početka 11. stoljeća te se već tada spominju dva bačka nadbiskupa: **Fabijan**, koji je bio nadbiskup u Baču za vrijeme osnutka Zagrebačke biskupije, te **Francika**, koji je isprva bio biskup u Zagrebu, a potom nadbiskup u Baču. Ovaj vitraž koji prikazuje zemaljsku vlast dar je obitelji **Ivana i Ane Tikvicki**.

Srednji vitraž sadrži prikaz Isusa Krista Kralja svega stvorenja na nebeskom prijestolju u obliku križa po kojem čovjek dolazi do spasenja. U svakom od ova tri vitraža postoje po tri anđela. Tako sveukupno devet anđela simbolizira devet korova anđeoskih. Prva tri kora izravno gledaju Boga i klanjaju mu se: serafini, kerubini i prijestolja. Sljedeća tri kora izvršavaju Božji providonosni plan za svemir: gospodstva, sile i vlasti. Posljednja tri kora izravno upravljaju ljudskim poslovima: vrhovništva, arkandeli i anđeli čuvari. Središnji vitraž donirao je putem projekta Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

Važno je napomenuti, kako je objasnio sugovornik, da likovi na desnom i lijevom vitražu u odnosu na središnji vitraž predstavljaju zemaljsku vlast i proslavljenu Crkvu koja služi Gospodinu Isusu Kristu, Kralju svih stvorenja. Vitraže je prema zamisli i nacrtu župnika vlč. Tomislava Vojnića Mijatova izradio atelje za izradu vitraža **Atelje Stanišić 1908.** iz Sombora.

Ž. V.

veni plašt s posebnim ukrasima poput hrvatskog pletera. U ruci drži mač na kojem je utisnut hrvatski grb. U pozadini vitraža je Hercegovina i rijeka Neretva koja teče prema Jadranskom moru dok je na dnu vitraža vidljiv stari grad Split gdje su održani splitski crkveni sabori 925. i 928. godine. Iznad ovog vitraža je grb Subotičke biskupije koja

Zbog suše i gubitaka – novi zahtjevi poljoprivrednika pred državom

Pomoć ili prosvjedi

Poljoprivrednici iz deset udruženja Vojvodine i središnje Srbije odlučili su od države zatražiti jednokratnu pomoć od 300 eura po hektaru za proljetne usjeve i nasade voća registrirane u sustavu e-agra, a ako im se ne odobri, u kolovozu najavljuju prosvjede. Potpredsjednik Inicijative za opstanak poljoprivrednika Srbije **Dejan Ivanišević** rekao je za *Danas* kako je to jedan od zaključaka sastanka koji je održan u Stajićevu u Banatu. Ivanišević je rekao kako očekuju da će država do 1. kolovoza donijeti uredbu o isplati ove pomoći te objaviti javni poziv za registraciju površina pod jarim usjevima, kukuruzom, sojom, suncokretom, šećernom repom i drugim kulturama, kao i svim vrstama voća. Također, zahtijevaju da se sve zaostale subvencije i premije za ovu godinu isplate do 1. kolovoza. Jedan od zaključaka sastanka jest da se od 1. siječnja 2026. godine cijena dizelskog goriva oslobodi cijelog iznosa akcize i tako poljoprivrednim proizvođačima prodaje na benzinskim postajama. Oni sada plaćaju puni iznos akcize, od koje 50 dinara po litri, prema sporazumu s Ministarstvom poljoprivrede, trebaju dobiti od države u roku od 14 dana, ali na povrat se, kažu, čeka tri do četiri puta dulje. Poljoprivrednici također očekuju

od države osiguravanje kredita s jedan posto kamate kako bi refinancirali prethodno uzete kredite u bankama koje ne mogu vratiti zbog sušom uništenih prinosa usjeva i voća.

Predsjednik Inicijative za opstanak poljoprivrednika Srbije **Goran Filipović** rekao je za *Danas* da je državna pomoć koju traže minimalna, samo bi pokrila dio gubitaka.

»Mraz je uništio voće, a katastrofalna suša, ne samo urod kukuruza i ostalih poljoprivrednih kultura, već neće biti ni kabaste hrane za pripremu silaže, a ni sijena za goveda i ovce«, rekao je Filipović.

Dodao je da će zbog nedostatka hrane stočari biti prisiljeni prodati svoju stoku, strojeve ili zemlju.

»Srbija je jedna od rijetkih zemalja koja, čak i kada ima strategiju razvoja poljoprivrede, ne provodi je. Za takve situacije država bi trebala imati neki fond kako bi pomogla opstanak poljoprivrednika«, rekao je Filipović.

Ukazao je kako su poljoprivrednici ogorčeni i ako ih država ne podrži, ništa ih neće spriječiti da izađu na ceste kako bi pokušali spasiti barem dio proizvodnje. Zahtjeve su, osim Inicijative za opstanak poljoprivred-

»To su ad hoc mjere, a ne sistem-ska mjera koja rješava problem, već samo 'začepljuje rupu'. Problemima treba pristupiti sustavno. To nas sada čeka svake godine, to je postalo normalno. Ne bi nas više trebale iznenađivati suše, to više nisu ekstremi, to je ovdje normalnost. Treba donijeti dokument koji sustavno rješava ovaj problem«, kaže Galetin

nika Srbije, potpisali Savez udruženja poljoprivrednika Banata, Udruženje proizvođača mleka Šumadije i Pomoravlja, udruženje *Novoseljski paori*, Udruženje *Dolovački paori*, Udruženje poljoprivrednika Srbobran, Udruženje *Banatska crnica* i Udruženje voćara Srema. Subotička udruženja poljoprivrednika nisu podržala ove zahtjeve.

Računica od preko 500 milijuna eura

Kako piše portal *danas.rs*, na temelju dostupnih podataka u službenim dokumentima državnih institucija, pokušali su doći do okvirnog izračuna koliko bi novca država morala izdvojiti za ovu pomoć poljoprivrednicima. Prema podacima Republičkog zavoda za statistiku (RZS), ukupno je 1.461.059 hektara zasijano jarom pšenicom, kukuruzom, sojom, suncokretom i šećernom repom. Ako se ta površina pomnoži s 300 eura, to iznosi 438.317.700 eura samo za te kulture. Podaci o ukupnim zasadima voća za ovu godinu nisu dostupni, pa nije moguće izračunati koliko bi novca trebalo izdvojiti za te kulture. Međutim, ako se uzmu podaci iz brošure RZS-a nakon Popisa poljoprivrede 2023. godine, tada je ukupna površina pod nasadima voća na području cijele Srbije iznosila oko 214.330 hektara. Tu brojku ponovno pomnožiti s 300 eura, dobije se 64.299.000 eura. Na kraju, za ovu jednokratnu pomoć bilo bi potrebno ukupno izdvojiti više od 500 milijuna eura. Uzimajući u obzir ovogodišnji proračun namijenjen poljoprivredi koji iznosi 149,5 milijardi dinara, odnosno oko 1,28 milijardi eura, to znači da bi za ovu isplatu trebalo izdvojiti oko 40 posto ovogodišnjeg proračuna, odnosno više od trećine.

Stavovi poljoprivrednika i stručnjaka

Vojislav Malbaški iz Saveza udruženja poljoprivrednika Banata za *Danas* navodi da su lako došli do brojke od 300 eura.

»Šteta od suše je izuzetno velika i taj novac bi samo ublažio veliki dio gubitaka koje ćemo imati s ovom proizvodnom godinom, ne bi mogao ni u potpunosti nadoknaditi gubitke«, ističe on. Malbaški podsjeća da nije samo ova godina, već i nekoliko prethodnih koje su bile sušne. »Kamata na kamatu, kredit na kredit, a sada smo u situaciji da ne možemo ni otplatiti dug. Zemlje u okruženju, od kojih imamo informacije, prošle su godine dobile sredstva od države uz subvencije koje redovito primaju, za sušne godine i prirodne katastrofe«, kaže Malbaški.

Zato je, kako kaže, 300 eura minimalna brojka.

»U prethodnim lošim godinama zaduživali smo se za pokretanje nove proizvodnje, iz godine u godinu su loši, a krediti i dalje postoje, nitko ih ne oprašta. Sada moramo vraćati te dugove. Ova godina je čavao u lijes ako ne bude reakcije države da pomogne poljoprivrednicima«, rekao je Malbaški.

Iako poljoprivrednici nisu poslali službeni dopis Ministarstvu, smatra da je sasvim dovoljno to što su javno obaviješteni.

»Bilo bi dobro da dobijemo neku vrstu njihove reakcije. Ako ne, moramo izaći na ceste. Moramo se boriti, jer nema izlaza, godina je katastrofa«, upozorava Malbaški.

Dodaje da način na koji će država provjeravati štetu i isplaćivati novac nije na poljoprivrednicima, već da oni odluče kako će to provesti.

»Ako će slati ljude na teren da provjere, neka pošalju, neka se uvjere i neka riješe problem koji je evidentan«, zaključio je Malbaški.

Poljoprivredni ekonomski analitičar **Žarko Galetin** ističe za *Danas* da podržava poljoprivrednike, ali da su trebali drugačije postupiti.

»Posljednje četiri godine imaju problem s prinosima zbog klime, zbog suša. Poljoprivrednici su zaista u velikim problemima, bez obzira na to što im je na raspolaganju najveći poljoprivredni proračun koji su do sada imali. Međutim, ovaj zahtjev za povećanje subvencije za još 300 eura po hektaru čini se paušalnim«, objašnjava on.

Galetin podsjeća da već postoji zakon koji regulira naknadu štete u slučaju elementarne nepogode i da je postupak poznat.

»Prvo se proglasi elementarna nepogoda, zatim općine stvaraju te stožere koji procjenjuju štetu i tako dalje. Postoji zakonski propis koji to regulira. To se čini previše proizvoljno. Netko će dobiti 300 eura po hektaru, ali ga je samo malo 'ostrugao' led ili vjetar i neće imati nikakvu štetu, a s druge strane, oni kojima je sve uništeno također će dobiti 300 eura«, ističe Galetin.

»To su ad hoc mjere, a ne sistem-ska mjera koja rješava problem, već samo 'začepljuje rupu'. Problemima treba pristupiti sustavno. To nas sada čeka svake godine, to je postalo normalno. Ne bi nas više trebale iznenađivati suše, to više nisu ekstremi, to je ovdje normalnost. Treba donijeti dokument koji sustavno rješava ovaj problem«, zaključuje Galetin.

I. U.

Knjiga *Bunjevačke kraljice* predstavljena na 24. Etno-kampu u Kikindi

Treći dan 24. Etno-kampa u Kikindi, čiji je organizator ADZNM *Gusle*, bio je u znaku gostovanja Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata, koji je 16. srpnja 2025. godine predstavio svoje najnovije izdanje – znanstvenu monografiju *Bunjevačke kraljice – Duhovski običaj bunjevačkih Hrvata* autorica prof. dr. sc. **Milane Černelić** i **Tamare Štricki Seg**. Knjiga je predstavljena polaznicima i predavačima kampa u okviru dnevnog programa i radionica.

Publikaciju su predstavile etnomuzikologinja Tamara Štricki Seg, jedna od autorica knjige, i **Senka Davčik**, stručna suradnica u Zavodu, koja je govorila o etnološkom kontekstu običaja. Posebnu vrijednost ovom događaju daje i činjenica da je Tamara Štricki Seg nekadašnja polaznica Etno-kampa, a danas njegova suradnica i predavačica. Program predstavljanja obuhvatio je i prikaz kratkog dokumentarnog filma o *bunjevačkim kraljicama*, autora **Srđana Simjanovića**, kao i nastup članica pjevačke skupine *Prelje* iz HKC-a *Bunjevačko kolo* **Ines Bajić** i **Ines Vojnić**, koje su ovom prigodom bile odjevene u svilu i s cvjetnim krunama na glavi.

Uz predstavljanje knjige, sudionici su imali priliku sudjelovati u praktičnom prikazu dijelova običaja te u interaktivnoj radionici. Program je otvorila prof. **Dragica Panić**, dugogodišnja mentorica Etno-kampa, naglasivši važnost ovakvih publikacija za očuvanje i razumijevanje nematerijalne kulturne baštine.

Tijekom 24 godine postojanja, kroz Etno-kamp su prošli brojni stručnjaci koji mu se danas vraćaju kako bi svoja znanja i iskustva prenijeli novim generacijama.

ZKVH

Jubilej golubinačkog sastava

Ladan špricer – 15 godina u znaku tambure

Koncertom u dvorcu *Šlos* tamburaški sastav *Ladan špricer*, kao dio HKPD-a *Tomislav* iz Golubinaca, proslavio je 18. srpnja petnaest godina postojanja i rada. Kako su istaknuli, godina u kojoj slave obljetnicu za njih je posebna. Životne prilike, smjena generacija članova, obveze i vrijeme na koje nisu mogli utjecati učinili su svoje. Tijekom godina sastav orkestra se mijenjao, ali to nije utjecalo na njihov kontinuirani rad. U ovom sastavu sviraju već tri godine, a za koncert su pripremili širok repertoar pjesama. Nastupili su i gosti solisti: **Nikolina Gašparović**, **Siniša Šovljanski** i **Danijel Žarković Baća**.

Ladan špricer počeo je s radom sasvim spontano na inicijativu nekoliko članova tamburaškog orkestra HKPD-a *Tomislav*. To je bilo razdoblje kada su bili vrlo mlad tim. Ubrzo su uslijedili nastupi na lokalnim manifestacijama, na koncertima golubinačke udruge, a bilo je i televizijskih nastupa. Među ostalim, nastupili su i u poznatoj dvorani *Vatroslava Lisinskog* u Zagrebu kao i na Međunarodnom sajmu turizma u Berlinu. Imaju i jedan video spot (za pjesmu *Ladan špricer*), a u planu im je i snimanje novog.

»Svake godine trudimo se organizirati koncert za naše Golubinčane. Ove godine, budući da slavimo 15 godina postojanja i rada, odlučili smo se održati koncert s bogatijim repertoarom pjesama. Puno toga se dogodilo u 15

godina rada, uglavnom lijepog. Bilo je promjena u članovima zbog odlaska na školovanje u druga mjesta, selidbe i drugih razloga, ali smo ostali u dobrim odnosima sa svima. Unatoč promjenama u sastavu, *Ladan špricer* je opstao i sada radi možda najbolje do sada«, kaže voditelj sastava **Aleksandar Žarković**.

»Zahvaljujem se publici na podršci tijekom godina. Tamburaška glazba je simbol našeg mjesta i siguran sam da će opstati. Mi koji volimo tamburu pokušat ćemo prenijeti svoju ljubav mladima«, dodaje Žarković.

Koncert je održan pod pokroviteljstvom Općine Stara Pazova.

S. D.

HKPD *Matija Gubec* na 59. Međunarodnoj smotri folklor

Bunjevački plesovi u srcu Zagreba

U Zagrebu je od 16. do 20. srpnja održana 59. Međunarodna smotra folklor, jedan od najznačajnijih događaja u području folklor i tradicijske kulture u Hrvatskoj. Nastupili su brojni izvođači iz Hrvatske, regije i drugih zemalja širom svijeta, među ostalim, i folkloristi HKPD-a *Matija Gubec* iz Tavankuta.

Budući da se odlukom Hrvatskoga sabora u 2025. godini proslavlja 1.100. obljetnica Hrvatskoga kraljevstva, tema ovogodišnje Smotre bila je tradicijska kultura i identiteti (od nacionalnog do lokalnog). Predstavljajući plesove, pjesme i nošnje bunjevačkih Hrvata iz Bačke, mladi plesači i tamburaši, predvođeni voditeljem *Gupčeve* folklorne sekcije **Darkom Prčićem**, imali su čak pet nastu-

pa u tri dana. Osim u Zagrebu, nastupili su i u Pleternici, a u subotu, 19. srpnja, gostovali su i u poznatoj emisiji *Dobro jutro Hrvatska* na prvom programu Hrvatske radiotelevizije (HRT 1). Središnji nastup u okviru Smotre imali su u petak, 18. srpnja, na platou Gradec, što je uživo prenosio HRT 3.

»Velika nam je čast sudjelovati na ovaj značajnoj folklornoj manifestaciji. Pozvani smo ove godine jer je tema bila u znaku hrvatske povijesti i identiteta, a ime **Matije**

Gupca koje nosimo se uklapalo u tu temu. Nastupi su bili različite dužine. Nastupili smo još jednom na platou Gradec, također i na Zrinjvcu, a gostovanje smo završili u nedjelju, 20. srpnja, nastupom u Pleternici u centru *Terra Panonica*, skupa s ansamblima iz Bugarske i Kostarike«, kaže menadžer za kulturu u HKPD-u *Matija Gubec* i bivši voditelj njihove folklorne sekcije **Ivica Dulić**.

»Ovo nam je ujedno bila prilika da mladi upoznaju glavni grad Hrvatske, vide nastupe ansambala s različitih strana svijeta. Inače, tavankutski *Gubec* je kroz povijest nastupio više od deset puta na Međunarodnoj smotri folklor u Zagrebu, posljednji put 2018. godine. Nastupili smo i na prvoj Smotri daleke 1966. godine. Tako da smo već pozvani nastupiti i iduće godine kada se obilježava 60. izdanje te smotre folklor«, dodaje Dulić.

Inače, u sklopu programa Smotre, u Tehničkom muzeju *Nikole Tesle* u Zagrebu otvorena je izložba »Sva lica perlica – prošlost, sadašnjost i budućnost tradicijskog nakita«, čije su autorice **Bojana Poljaković Popović** (etnologinja podrijetlom iz Subotice) i **Sara Vladić Ružić**. Izložbom se nastoji pokazati raznovrsnost tradicijskog nakita od perlica, ali i ispričati priča o radu troje umjetnika – **Vinke Mareković** (Hrvatska), **Ivana Terzić** (Srbija) i **Antonija Stojčesko** (Makedonija).

D. B. P.

Ana Bešlić – kiparska pionirka modernizma

Bešlić je iza sebe ostavila i više kiparskih ostvarenja u javnom prostoru Subotice – skulpturu Talija na Paliću, spomenik Majka i dijete u Aleksandrovu te poprsje Blaška Rajića u središtu grada

Zajednički kalendar hrvatskih manjinskih institucija u Srbiji za 2025. godinu prikazuje odabrana djela hrvatskih kipara u Srbiji koja pripadaju segmentu javne spomeničke baštine. Svakog mjeseca u tjedniku *Hrvatska riječ* predstavljamo spomenuta djela. U srpnju predstavljamo djela **Ane Bešlić** – skulptura *Talija* na Paliću, spomenik *Majka i dijete* te poprsje Blaška Rajića u Subotici.

Životopis

Ana Bešlić (Bajmak, 1912. – Beograd, 2008.) rođena je na pustari Šara u obitelji veleposjednika **Lazara i Karoline**. Odrasla je s tri sestre na salašu u okolini Bajmaka. Duboko znatiželjna i zainteresirana za svijet oko sebe, završila je umjetnost u ranoj dobi. S kiparstvom se prvi put susreće u dobi od osamnaest godina kada joj je otac Lazar (zemljoposjednik s imovinom u Zagrebu, Beču i Grazu) donio veliki komad gline koji je pronašao tijekom putovanja uz Dunav. Dodatni formativni trenutak iz njenog djetinjstva spomenula je sama Bešlić u jednom razgovoru za TV *Novosti* iz 1980. godine opisujući crvenu loptu koju je dobila za Božić kao djevojčica i osjećanje koje je nastalo u njoj kao jedno veliko poštovanje prema glatkoj formi, jednostavnoj i savršenoj. Osnovnu školu pohađala je u Bajmaku, srednju u Zagrebu, nakon čega odlazi u Graz gdje se školuje kod opatica (izučava povijest, književnost, umjetnost, njemački i francuski jezik), a potom boravi još godinu dana u francuskom internatu u Beču. U dobi od 25 godina Bešlić se 1937. udaje za dr. **Kajicu Milovanova**, sveučilišnog profesora filozofije u Beogradu. Prvo je upisala školu keramike, a potom 1939. godine upisuje studij kiparstva na Akademiji likovnih umjetnosti u Beogradu u klasi profesora **Sretena Stojanovića**. Uslijed rata prekida studij na drugoj godini i vraća se u Bajmak. Diplomirala je 1947. u klasi **Tome Rosandića** kod kojega završava i postdiplomski studij 1949. godine, a potom do 1955. radi u njegovoj Majstorskoj radionici. Tijekom 1952. godine boravila je na studijskom putovanju u Parizu, a sljedeće godine boravila je i u Grčkoj.

Susret s Mooreom

U razdoblju specijalizacije nastavila je raditi u tradicionalnom maniru realističkog figurativnog oblikovanja. Ipak, njen pristup i stilski izraz mijenja se sredinom 1950-ih te ona napušta tradicionalne okvire kao i socrealističke tendencije i umjesto toga gravitira k umjetničkom izrazu slobodnije forme i organskog izraza. Ovaj pomak je uve-

Blaško Rajić, 1992.

Talija, Palić, 1951.

like rezultat posjeta izložbi engleskog modernističkog skulptora **Henryja Moorea** u Beogradu 1955. godine, kojeg je i upoznala prigodom njegove posjete radionici Tome Rosandića. Potom su 1957. godine Bešlićeva i skupina njenih kolega (**Olga Jančić, Jovan Soldatović, Ratimir Stojadinović, Aleksandar Zarin, Jovan Kratochvil i Miša Popović**) osnovali umjetnički kolektiv nazvan *Prostor 8*, s ciljem stvaranja moderne umjetnosti utemeljene na simbiozi skulpture, arhitekture i okoliša, smještene na javnom mjestu i tako dostupnom dijelu javnosti koji ne posjećuje muzeje ili umjetničke galerije.

Uz njena skulpturalna djela, značajan broj radova tijekom 1960-ih i nadalje bili su javni spomenici, smješteni na lokacijama diljem Srbije. Jedno od istaknutijih djela je *Spomen obilježje partizanskim ranjenicima streljanim u Drugom svjetskom ratu* na brdu Šumatno kraj Partizanskih voda (danas grad Zlatibor) kojeg je Bešlić izradila 1967. godine u suradnji s arhitekticom **Jovankom Jeftanović**. Značajna djela nalaze joj se i u inozemstvu, poput zajedničkog djela kojeg je izradila s **Nándorom Glídom** 1965. godine pod nazivom *Spomenik žrtvama nacizma* za središnji memorijalni prostor u koncentracijskom logoru Dachau u Njemačkoj. Nadalje, nastavljajući u duhu inicijative skupine *Prostor 8* i stvaranja inovativne skulpturalne umjetnosti na otvorenom, Bešlić je tijekom godina kreirala skulpture za otvorene javne parkove skulptura diljem Jugoslavije, poput kolekcije *Forma Viva* (Portorož, Slovenija), Parka skulptura *Dubrova* (Labin, Hrvatska), simpozija skulpture *Bijeli Venčac* (Aranđelovac, Srbija) i simpozija skulpture u terakoti u Muzeju *Terra Art* (Kikinda, Srbija). Njen značaj je i u tome što pripada prvoj poslijeratnoj generaciji modernističkih jugoslavenskih kipara, a ujedno je i prva akademski obrazovana kiparica

Subotice i okoline. Tijekom dugog umjetničkog djelovanja prošla je nekoliko faza: početni period u komu stvara u duhu ustaljenog figuralnog kiparstva, potom slijedi razdoblje uopćavanja simboličkog repertoara biomorfne forme i razvoja asocijativnih apstraktnih formi, usporedno s istraživanjem i radom u tada novim materijalima poput poliestera i fiberglasa. Značajan je i njezin feministički pristup tretmanu motiva, tema i formalnog stilskog leksika.

Izložbe i nagrade

Tijekom karijere Bešlić je priredila šesnaest samostalnih izložbi diljem Jugoslavije te je primila brojne nagrade i priznanja za svoj doprinos umjetnosti – nagradu 14. oktobarskog salona (Beograd, 1973.), *Oktobarsku nagradu* (Beograd, 1979.), nagradu *Dr. Ferenc Bodrogyvári* (Subotica, 1983.), *Forumovu nagradu* (Novi Sad, 1983.) i nagradu *Pro urbe* (Subotica, 1997.). Veliku retrospektivnu izložbu imala je u Gradskom muzeju u Subotici 1983. kada je darovala dvadeset skulptura koje danas čine njen legat u ovoj instituciji. Posthumno joj je priređena izložba u Novom Sadu pod nazivom »*Ana Bešlić Emancipacija forme, Skulpture u javnim zbirkama i muzejskim kolekcijama: Izbor 1954-2001*« u Muzeju savremene umetnosti Vojvodine 2015. godine. O njenom životu i radu redatelj **Rajko Ljubić** snimio je 2005. dokumentarni film *Umjetnost počinje gdje funkcija prestaje*. Najveća pojedinačna zbirka njenih djela nalazi se u Gradskom muzeju Subotice, a ostali dio opusa može se vidjeti u muzejskim kolekcijama i javnim zbirkama (Muzej savremene umetnosti, Narodni muzej, Muzej grada Beograda, Muzej *Zepter*, Beograd, Galerija Matice srpske, Novi Sad, Gradski muzej, Sombor, Muzej rudarstva i metalurgije, Bor, Centar

Majka i dijete, 1955. Aleksandrovo

za likovnu i primenjenu umetnost Terra, Kikinda, Narodni muzej, Kraljevo, Moderna galerija CZK, Lazarevac i Muzej savremene umetnosti Vojvodine, Novi Sad).

Preminula je u Beogradu 6. siječnja 2008. u dobi od 95 godina te je pokopana na tamošnjem Novom groblju.

Skulptura *Talija* na Paliću

Izrada skulpture *Talija* prvi je angažman mlade umjetnice i ujedno prva njena skulptura smještena u javni prostor. Ljetna pozornica građena je tijekom 1949., a dovršena naredne kada je svečano i otvorena, 1. srpnja 1950. Projekt i tehničke nadzore pri izvođenju radova uradio je **Baltazar (Bolto) Dulić**, tada arhitekt Urbanističkog zavoda Vojvodine. Posjetitelj pozornice prilazeći središnjem prostoru može uočiti brončanu skulpturu *Talije* koja je smještena na kameno pročelje stražnjega zida gledališta amfiteatra. U grčkoj mitologiji *Talija*, muza komedije i poezije, zaštitnica glazbe, plesa i pjesama bila je kći Zeusa i Mnemozine, osmorođena od devet muza, a simboli prepoznavanja su joj komična ili kazališna maska, vijenac od bršljana i pastirska truba ili štap.

Ana Bešlić *Taliju* je prikazala u poluaktu i blagom kontrapostu s iskorakom desne noge, pogleda okrenutog prema dolje na desnu stranu. Rukama u razini pojasa pridržava kazališnu masku oslonjenu na desno bedro niz koje se spušta draperija. Podnožje skulpture čini mala pravokutna plinta, a postavljena je na zidnu konzolu u središtu pomenutog zida. Postoje još dvije inačice ove

skulpture. Na Paliću je *Talija* izvedena u bronci, druga varijanta u gipsu nalazila se dugi niz godina u prostoru stubišta subotičkog Narodnog kazališta, a treća se danas nalazi u zbirci Gradskog muzeja Subotica. Ovaj rad u svojim inačicama odiše jednostavnošću modelirane forme, podsjeća na simboliku secesijskih ženskih figura, a prisutni su i odjeci međuratnog neoklasicizma.

Majka i dijete u Šandoru

Ana Bešlić je u Subotici sudjelovala u realizaciji spomenika palim borcima i žrtvama fašizma autora Tome Rosandića (1950. – 1952.). Nekoliko godina kasnije, 1955., angažirana je i za izradu gipsanih poprsja **Miška Prčića, Mije Mandića, Istvána Iványija i Aksentija Marodića** koji se danas nalaze u Gradskoj knjižnici Subotica, u predvorju stare čitaonice. Iste godine izradila je i skulpturalnu kompoziciju u bronci pod nazivom *Majka i dijete* smještenu u Aleksandrovu, južnom predgrađu Subotice. Ovo obilježje nalazi se na križanju ulica Aksentija Marodića i Beogradske ceste, u neposrednoj blizini srpske pravoslavne crkve svetog Velikomučenika Dimitrija. Spomenik, okružen ukrasnim zelenilom, smješten je na dvostupanjski kameni postament na kojemu je ispisano sljedeće: *Palim borcima u NOR-u i žrtvama fašističkog terora, 7 VII 1955, Savez boraca Aleksandrovo, Subotica*. Figura majke nosi odjeću koja podsjeća na tradicionalnu bunjevačku nošnju, dok je muško dijete u košulji i hlačama. On se desnom rukom čvrsto drži majke dok mu je lijeva čvrsto stisnuta u gotovo borbenom stavu. Oboje vizualno čine jednu cjelinu, pogledi su im uprti u daljinu, a doima se da majka želi svog sina zaštititi od opasnosti koja im prijete te su povučeni blago unatrag. Ovo obilježje kiparica je izradila u duhu socrealizma, uz formu pročišćenu od suvišnih detalja.

Poprsje Blaška Rajića

Blaško Rajić (1878. – 1951.) bio je svećenik i narodni vođa bunjevačkih Hrvata koji je imao značajnu političku ulogu prilikom ujedinjenja 1918. godine, potom u međuratnim stranačkim zbivanjima kao i prilikom oslobođenja Subotice 1944. godine kada je bio prvi predsjednik Gradskog Narodnooslobodilačkog odbora.

Brončano poprsje postavljeno je na lokaciju na obodu parka ispred Gradske kuće te je okrenuto ka Strossmayrovom ulici. Postament je izrađen od jablaničkog granita s uklesanim natpisom *pop Blaško Rajić* dok je u podnožju upisano *autor Ana Bešlić*. Odljev je urađen u subotičkoj livnici **Antala Mihályja**, dok je izvođač radova bila kompanija *Granit* iz Subotice. Dimenzije poprsja su 24 x 22 x 58 cm, dok je postament visine 130 cm. Lik Blaška Rajića prikazan je vjerodostojno te u standardnoj maniri kada su u pitanju portretna poprsja značajnih osoba. Ovo obilježje svečano je predstavljeno javnosti 18. svibnja 1992. godine i ujedno predstavlja posljednji rad u javnom prostoru iz opusa Ane Bešlić.

Branimir Kopilović

Ljeto za pamćenje

Na Cresu djeca iz Bačke i Srijema

Već drugu godinu zaredom HKU *Antun Sorgg* iz Vajske organizira odlazak djece na more, a sve uz financijsku potporu Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske i Hrvatskog nacionalnog vijeća, koji su prepoznali važnost ovakvih okupljanja za očuvanje nacionalnog i kulturnog identiteta mladih Hrvata u Vojvodini. Ove godine projektom su bila obuhvaćena djeca iz Vajske, Bača, Plavne, Monoštora, Berega i Rume. Djeca su boravila u franjevačkom samostanu sv. Frane na otoku Cresu, njih 41, u dobi od 9 do 19 godina. Na ovaj način opet smo povezali Bačku i Srijem u jedinstvenom ljetovanju.

Program ljetovanja pažljivo je osmišljen kako bi djeci i mladima ponudio ravnotežu između odmora, edukacije i duhovne obnove. Svakodnevna misna slavlja predvodili su mons. **Josip Ivešić** i vlč. **Damjan Pašić**, koji su uz duhovnu podršku, svojom prisutnošću dodatno obogatili zajedništvo koje se gradilo iz dana u dan.

Osim kupanja i druženja, sudionici su sudjelovali u radionicama posvećenima hrvatskom jeziku, upoznavajući se s jezičnim bogatstvom i kulturnom baštinom svoga naroda. Održani su i posebni sati duhovnosti koji su poticali

promišljanje o životnim vrijednostima, vjeri i osobnom rastu. Poseban naglasak stavljen je na razgovore o prijateljstvu, obitelji i ulozi mladih u zajednici.

Zanimljivo je istaknuti da se veliki broj sudionika prije ovog ljetovanja nije međusobno poznao. Upravo kroz ovakve susrete grade se nova prijateljstva, ruše se predrasude, a mladi dobivaju priliku kroz zajedničke aktivnosti i život u zajednici upoznati vršnjake iz drugih krajeva, jačajući osjećaj pripadnosti hrvatskom narodu i zajedništvu koje ne poznaje granice.

Uz svakodnevne zadatke i obveze nije izostalo ni veselje – igre na plaži, glazbene večeri, kvizovi, zajednički razgovori.

»Ljeto na Cresu nije samo odmor, to je škola života, vjere i prijateljstva. Izlazeći iz autobusa i opraštajući se s novim prijateljima bilo je i suza, a svi su komentirali – vidimo se nagodinu. Po ovim riječima možemo znati da smo uspjeli«, istaknuli su organizatori iz HKU-a *Antun Sorgg*, izražavajući nadu da će ovaj susret ostaviti trajne tragove u srcima svih sudionika te da će se ovakvi programi nastaviti i u godinama koje dolaze.

A. Š.

Pornografija – droga 21. stoljeća

Pod ovim naslovom u *Glasi koncila* broj 26 2025., našao sam dugačak članak izjaviteljice **Marine Katinić Plejić**. U njemu sam našao barem djelomični odgovor na moje, a vjerujem ne samo moje, nego mnogih pastoralnih djelatnika, pitanje, a odnosi se na naglo i vidno smanjenje broja kršćanski sklopljenih brakova. Mislio sam, možda je po srijedi subjektivni moment, kako s jedne tako i s druge strane onih koji u tom sudjeluju. Najviše sam to pripisivao pomanjkanju vjere, što je očito i sve očitiije, barem u našem tzv. civiliziranom društvu. Međutim, ovdje nam se proširuje vidik i otkriva se novi problem koji tišti suvremenog čovjeka, pa i vjernika, a zove se pornografija!

Ovaj članak je izvještaj s konferencije Europskog parlamenta održane 10. lipnja u Zagrebu na temu: »Izloženost djece pornografiji: oblik spolnog zlostavljanja«. Kao što sama autorica kaže, cilj konferencije je bio skrenuti pozornost na taj problem: »Širenje pornografskoga sadržaja na mreži bez ozbiljnih i učinkovitih provjera dobi korisnika, kako bi se spriječilo da djeca pristupaju internetskom pornografskom sadržaju...«.

Na sjednici je problem osvijetljen s psihološke, pravne, duhovne i teološke strane, te ponuđen program oslobođanja od toga poroka. Prema istraživanju u Poljskoj iz 2022. godine »pornografija, osobe koje joj se podlažu, svodi na objekat požude, na ovisnost, razvoj potrebe za sve nasilnijim i nastranijim sadržajima, razvijanje nerealnih očekivanja i iskrivljena slika spolnosti, pad zadovoljstva stvarnim spolnim životom i odnosima uopće, rušenje pozitivne slike sebe, porast spolnoga nasilja, nesposobnost za stvarni spolni odnos, nesposobnost ostvarivanja emotivne povezanosti sa stvarnim partnerom, pucanje stvarnih veza i brakova, i gubitak interesa za intimnost...«. Osim svih štetnih posljedica, pornografija je po sebi (po)grešna, jer iskrivljuje identitet čovjeka i smisao spolnosti!

Dobra je vijest da još uvijek ima onih koji se nisu dali zarobiti takvim gledanjem na svoju spolnost ili koji su se blagovremeno oslobodili te pošasti! Koji su shvatili da spolnosti ne treba ugađati, nego razumski i vjernički treba njome upravljati. Jer, kako je rečeno, »pornografija mijenja mozak« onima koji joj se, najviše putem medija, podvrgavaju! Njemački neuroznanstvenik i psihijatar **Manfred Spitzer** u svojim knjigama naširoko tumači mnoge anomalije spolnoga života. On između ostaloga kaže: »Mozak reagira na pornografiju potpuno jednako kao i na teške droge, a njezine su posljedice osobito pogubne za mozak«, kaže autor.

Vjernički gledano, problem biva veći, što je pornografija teški grijeh i spas duše onih koji joj se prepuštaju dovodi u pitanje! To nije radi toga jer je ljudska spolnost sama po sebi loša i grešna, jer ona to nije, nego samo jer se loše

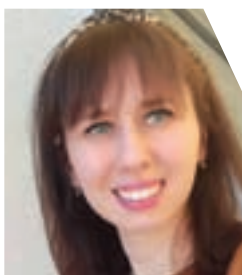

koristi! Jer u pornografiji se pogrešno gleda na čovjeka, kao na objekt, a ne kao na subjekt!

Na prvi pogled takve posljedice zlorabljene pornografije teško bi tko pretpostavio, nego baš obratno, smatra se »prednošću«! A ona je još opasnija time što se djecu i mlade zlorabi u te višestruko opasne vode! To je samo potvrda da je nekontrolirana požuda mnogo opasnija nego što mnogi misle i da ona stvarno ubija ako joj se predamo! Ona može, što već gledamo, isprazniti kuće, sela i gradove, jer je tako čovjek sam sebe zatvorio životu!

Samo ovako u skraćenom obliku moguće je vidjeti da je spolnost veliki Božji dar čovjeku, kako ženi tako i muškarcu, te je potrebno najodgovornije pristupiti i njome se, na Bogom određenim ciljem, koristiti! A to znači da djecu i mlade, umjesto zlorabiti, savjesno poučiti i pomoći im da se u zdravoj kršćanskoj obitelji ostvare kao zreli roditelji!

mons. Bela Stantić

Hod prema Majci

Udruga mladih *Prijatelji nade* s radošću poziva na duhovno putovanje – *Hod prema Majci*, koje će biti održano u ponedjeljak, 4. kolovoza. Okupljanje je kod crkve Svete Ane u Maradiku, odakle će se pješaćiti preko Fruške gore do Svetišta Gospe Tekijske. Mladi pozivaju zainteresirane, bez obzira na starosnu dob, da u zajedništvu i molitvi krenu ka Majci Mariji i osnaže svoju vjeru, nadu i ljubav!

Male i Velike Tekije

Male Tekije – spomendan sv. Joakima i Ane: U biskupijskom svetištu Gospe Tekijske na Tekijama u Petrovaradinu uoči Malih Tekija, danas, 25. srpnja od 17 sati bit će prilika za svetu ispovijed. Sveta misa s procesijom počinje u 19 sati. U petak, 26. srpnja na spomendan sv. Joakima i Ane raspored svetih misa je sljedeći: u 9 sati na mađarskom jeziku, u 11 na hrvatskom i u 19 sati je završna misa na hrvatskom jeziku.

Velike Tekije – *Gospa Snježna*: Uoči Velikih Tekija, 4. kolovoza raspored svetih misa u svetištu je sljedeći: u 15 sati je prilika za svetu ispovijed, u 16 sati je misa na staroslavenskom jeziku, u 17 sati na mađarskom, te je u 19 sati pontifikalna misa na hrvatskom jeziku, a nakon nje procesija sa svijećama.

Na sam blagdan Gospe Snježne, 5. kolovoza raspored misa je sljedeći: u 8 sati je pobožnost križnog puta, u 9 sati sveta misa na mađarskom jeziku, u 11 sati pontifikalna misa na hrvatskom jeziku i u 19 sati završna sveta misa na hrvatskom jeziku.

Događanja na Bunariću

Događanja u narednom periodu na biskupijskom svetištu Gospe od Suza na Bunariću:

2. kolovoza – prva subota – u 9.30 krunica, u 10 sati sveta misa

15. kolovoza – Velika Gospa – u 18.30 krunica, u 19 sati dvojezična sveta misa

28. kolovoza – Prvi dan trodnevnice – u 18.30 krunica, u 19 sati sveta misa

29. kolovoza – Drugi dan trodnevnice – u 18.30 krunica, u 19 sati sveta misa

Molitva je znak našeg povjerenja u Boga

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Život vjernika ne može se zamisliti bez molitve. I moli se čovjek često, svakoga dana, osobito kada se nađe u nevolji, kada želi ostvariti ciljeve koji iziskuju prevelike napore, pa zna da mu je Božja pomoć potrebna. I tako se ljudska molitva u konačnici svede na traženje onoga što nam je potrebno, ili mislimo da nam je potrebno. No, molitva nije samo traženje jer Bog nije netko tko je tu da bi ispunjavao naše želje. Molitva je mnogo više. Ona je obraćanje našem nebeskom Ocu, ona je razgovor s njim. Kroz taj razgovor čovjek se susreće s Bogom i spoznaje sebe, spoznaje svoju grešnost i malenost i tada molitva prestaje biti samo nabiranje želja. Čovjek koji traži za Bogom i želi ga susresti doista s njime razgovara kroz molitvu, on u tom susretu, razotkriven pred Božjom svetošću, spoznajući svoju grešnost, moli za oprost i zahvaljuje Bogu za žrtvu na križu kojom je spašen, a onda zahvaljuje i za sve druge milosti koje prepoznaje u svome životu, ali i one koje ne prepoznaje, a zna da je od Boga obilato nagrađen za svoju vjernost.

Ljubav koja spašava

Ovonedjeljna riječ Božja podsjeća nas koliko je Bog prema grešnom čovjeku milosrdan, koliko mu je važno spasenje grešnika. Stoga nikad ne smijemo zaboraviti zahvaljivati za toliku nezasluženu milost koju smo primili.

»Milostivo nam je oprostio sve prijestupe, izbrisao zadužnicu koja propisima bijaše protiv nas, protivila nam se. Nju on ukloni pribivši je na križ« (Kol 2,13b-14). Kolika je to milost da Bog ljubi svoje stvorenje, koje se grijehom od njega udaljilo, toliko da šalje u smrt Sina, kako bi ponudio spasenje posrnulom čovjeku. Ni na jedan način čovjek nije zaslužio ono što mu Bog daje, pa ipak Božja ljubav ne dopušta propast za one koji ga ljube. Stoga

čovjek treba biti zahvalan, neizmjereno zahvalan što se Bog za njega brine i osigurava mu vječno spasenje.

Predati sve u Božje ruke

Čitamo još u Starom zavjetu kako Bog ljubi pravednika, te ne želi njegovu propast. Zbog nekolicine nevinih bio je spreman od propasti spasiti Sodomu. Starozavjetni čovjek bio je svjestan iskazane milosti Božje, zato ga je hvalio i slavio »Zahvaljujem imenu tvojem za tvoju dobrotu i vjernost« (Ps 118,2b), ali i usrdno molio: »Gospodine, tvoja me desnica spašava! Gospodin će dovršiti što započne za me! Gospodine, vječna je ljubav tvoja: djelo ruku svojih ne zapusti!« (Ps 118,7b-8). Iako Gospodin zna što nam je potrebno, on želi da mu pokažemo povjerenje, da računamo s njime i njegovom zaštitom, da vjerujemo kako on zna i može učiniti onako kako je najbolje za nas i naše spasenje. Zato Bog želi naše molitve, ali ne kao recitiranje potreba i želja, nego uranjanje u zajedništvo s njime, kroz koje ćemo mu, u potpunom povjerenju i predanosti, iskazati svoju zahvalnost i sve ono što nas tišti predati u njegove ruke.

»Ako dakle vi, iako zli, znate dobrim darima darivati djecu svoju, koliko li će više Otac s neba obdariti Duhom Svetim one koji ga zaištu!« (Lk 11, 13). Isus nas ovim riječima podsjeća da nas Otac nikada ne napušta, čak ni onda kada nam se čini da naše molitve do njega ne dopiru, da smo usamljeni u svojim brigama i patnjama. Otac je tu, gleda i sluša. Važno mu je naše povjerenje, važno mu je da u njegove ruke stavljamo sve što nam je na srcu s pouzdanjem da će on sve to izvesti na dobro, pa i onda kada se u prvi mah ne čini tako. Na ljubav Očevu trebamo odgovoriti ljubavlju i povjerenjem, a neće nam to biti teško ako smo svakodnevno s njime povezujemo u molitvi.

Kapelice – nadgrobni spomenici u grobljima – XIX. dio

Grobljanske katoličke kapele u Novom Sadu

Cijelo rimokatoličko groblje dio je vrlo velikoga novosadskog grobljanskog kompleksa koji je proglašen za nepokretno kulturno dobro, Prostornu kulturno-povijesnu cjelinu »Groblja van uporabe«, u koju ulazi osam grobalja na različitim lokacijama zaštićenih 1984. godine

Kapela sv. Elizabete Ugarske

U središnjem dijelu Rimokatoličkog groblja u Novom Sadu postoji izgrađena kapela koju je, sudeći po natpisu iznad ulaznog portala izgradio prije točno 150 godina, 1875. godine, **Leopold Gucker**. Na okrugloj crnoj mramornoj ploči uokvirenoj dekorativnim ukrasima na pročelju uklesana je posveta na njemačkom jeziku: »Posvećeno Elisabethi Gucker. Izgradio njezin suprug Leopold Gucker godine 1875.«. S lijeve strane vrata nalazi se ploča s imenima druge dvije osobe koje počinjavaju u grobnici ispod kapele, osim L. Guckera (1829. – 1908.) i njegove supruge **Elisabethe**, djev. **Eble** (1803. – 1872.): **Eva Hartusch**, r. **Gucker** (1817. – 1853.), **Leopold Hartusch** (1842. – 1907.) i **Johann Eble** (1794. – 1860.). U dostupnim izvorima nije moguće naći dodatne podatke o ovim osobama.

Kapela, koja oslikava osobni pečat graditelja u tadašnjem konstruiranju urbanog izgleda Novog Sada, sagrađena je u neogotičkom stilu u duhu eklektike i predstavlja objekt s jednom lađom pravokutne osnove s petostranom apsidom i malim zvonikom na pročelju. Enterijer kapele je skladnih razmjera i u duhu neogotike, odiše jednostavnošću i izveden je sa zasvođenim lukovima na tavanici. U apsidi kapele, kao ni u dijelovima objekta, nema više crkvenog enterijera, osim kolica za lijes i stola. U apsidi se nalazi mala slika sv. Elizabete Ugarske, zaštitnice prosjaka, siromaha, udovica i prognanika. Kapela se ne koristi za bogoslužje, a otvorena je najčešće samo na blagdan Svih svetih, kada se ispred nje već ustaljeno služi sveta misa za sve vjerne mrtve, uoči Dušnog dana.

Cijelo rimokatoličko groblje dio je veoma velikoga novosadskog grobljanskog kompleksa koji je proglašen za nepokretno kulturno dobro, Prostornu kulturno-povijesnu cjelinu »Groblja van uporabe«, u koju ulazi osam grobalja na različitim lokacijama zaštićenih 1984. godine. Rimokatoličko groblje nastalo je 1860. Od te godine do 1974. na njemu se nije bilo dozvoljeno pokapati, sve do 1991. kada je dozvoljeno ograničeno sahranjivanje. Od sadašnjih vidljivih grobova najviše ih pripada novosadskim Mađarima, zatim Hrvatima, pa Nijemcima, a iza njih

Kapela sv. Elizabete Ugarske na Rimokatoličkom groblju u NS

slijede Slovenci i pokojnici drugih naroda. Od poznatih osoba Hrvata iz perioda Ugarske, na groblju počinjava **Feliks Parčetić** (1839. – 1889.), nekadašnji novosadski veliki župan, sa suprugom **Klarom**. Nadgrobni obelisk nedavno mu je obnovljen. Od nekadašnjeg brojnog trgovačkog establišmenta novosadskih Hrvata iz prve polovice XX. stoljeća izdvajamo bogatog industrijalca **Franju Lovrekovića** i njegovu obitelj, čija je grobnica danas u derutnom stanju.

Ispred ulaza u kapelu na Rimokatoličkom groblju nalaze se tri kamena kalvarijska križa. Do nje iz pravca Futoške ulice vodi križni put koji je za razliku od kapele u dosta lošem stanju, iako je pobožnost križnog puta ovdje obnovljena na Veliki petak 2022. godine. Križevi su ovdje izmješteni 1930. godine iz urbanističkih razloga. Izvorna lokacija nekadašnje novosadske kalvarije s kapelom posvećenom Muci Kristovoj nalazila se na uglu današnjih ulica Hajduk Veljka i Futoške. Radi izgradnje javnih i privatnih oblika ona je 1930. srušena.

Nedaleko od ovih geografski bliskih lokacija nalazi se crkvice sv. Roka, izgrađena 1801. godine, koja je nekada

Kalvarijanska kapela Muke Kristove u Novom Sadu srušena 1930.

Unutrašnjost nekada grobljanske kapele, a danas vikarijske crkve sv. Roka u Novom Sadu

Središnji dio Gradskog groblja u Novom Sadu. Dvorana za oproštaj, kapela i mrtvačnice

bila grobljanska kapela, dok se katoličko groblje još nalazilo između današnjih ulica Futoške i Bulevara oslobođenja. Ovo je vikarijska crkva središnje gradske župe Imena Marijina. Mise su redovito svake nedjelje na mađarskom jeziku, a jedino na spomendan Sv. Roka, 16. kolovoza, dvojezične. Ovo je danas najstarija katolička crkva u gradu. U nekadašnjoj župnoj kući, pokraj crkve (Futoška br. 9) nalazi se sjedište Međubiskupijskoga suda prvog stupnja, i tu je radno mjesto sudskog vikara dr. **Ivice Ivankovića Radaka**, te sjedište drugostupanjskog crkvenog Suda. Kuću je, kao sjedište Međunarodne biskupske konferencije *Sv. Ćirila i Metoda* blagoslovio kardinal **Pietro Parolin**, državni tajnik Svete Stolice 1. srpnja 2018.

Središnje (Gradsko) multikonfesionalno groblje u Novom Sadu

Hrvatski pečat kulturi sahranjivanja i grobalja u Novom Sadu dao je i arhitekt **Josip Seissel** (1904. – 1987.), profesor na Arhitektonskom fakultetu u Zagrebu, akademik i iznimno uspješan autor brojnih urbanističkih pothvata. Skupa sa suprugom i kolegicom **Silvanom** i **Miroslavom Kollen**, Seissel je autor pobjedničkog koncepta središnjeg gradskog groblja u Novom Sadu (Rumenački put) koncipiranog u obliku listova s grančicama od kojih je svaka za sebe posebna i plastična sredina. Groblje (72 hektara površine) je izvedeno s osebujnim zelenilom i to je danas najveća zelena površina u gradu, s više od 75 tisuća »stanovnika«. Natječaj za projekt završen je 1963., Seissel je do 1972. isporučio i posljednje projekte za grobna polja ulaznog dijela te ceremonijalni trg s uklesanim bazenom i osarijima, kolumbarijima i rožarijem. Groblje je otvoreno 1. listopada 1974. godine, kada je ustrojstvo konfesionalnih grobalja u Novom Sadu u značajnoj mjeri napušteno. Iako nema posvećenoga sakralnoga objekta niti jedne konfesije, središnja mrtvačnica s prostorom za srovdne obrede svih vjernika i nevjernika iznimno je uspješno i skladno djelo čiji je projektant također hrvatski arhitekt i dizajner **Bernardo Bernardi** (1921. – 1985.).

Marko Tucakov

Hrvatska riječ, broj 26, 25. srpnja 2003.

Odlazak Bele

Bela Tonković više nije na čelu Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini. Nakon 13 godina i pet dana, kako je sam precizno izračunao, lider ove hrvatske stranke bio je prinuđen napustiti mjesto predsjednika. Na taj način okončana je kriza koja je godinu dana unazad opterećivala stranku, namicala joj negativni imidž, članove odvrćala od angažmana, a birače od glasovanja. Tonkovićev odlazak nije bio jednostavan. Unutarstranačka oporba se za

taj čin dugo pripremala, organizirano je mnogo sastanaka, razrađivano mnogo scenarija, a sada već bivši predsjednik povukao se tek kada je svima u dvorani u kojoj se održavala izvanredna skupština stranke bilo potpuno jasno da on ostaje u manjini. DSHV je tijekom cijelog svog postojanja, kao uostalom i većina drugih stranaka na ovim prostorima, bio poznat po liderskom djelovanju. Bela Tonković je stranku vodio čvrstom rukom, autoritarno, a suradnike je birao i mijenjao bez pretjerane taktičnosti i obzira. Stranku

su tako, u nekoliko valova, s ozbiljnim potresima, napuštali mnogi istaknuti članovi, mahom visoki dužnosnici i predsjednikovi najbliži suradnici. Tonković je, međutim, sve te odlaske politički preživljavao, iz kriza izlazio naizgled još jači, uvijek pronalazeći nove ljude koje bi onda promicao u sam vrh stranke. DSHV je svo to vrijeme, a naročito posljednjih nekoliko godina, međutim, nazadovao.

(Zvonimir Perušić)

Tolerancija, što to bijaše?

Projekt »Učiti zajedno – živjeti zajedno« govori nam da je toleranciju potrebno učiti i to permanentno, a ono što nam kazuje istraživanje javnog mnijenja o nacionalnoj toleranciji kao dio ovog projekta je da smo do sada bili slabi učenici. Razlozi da se na jednom ovako složenom i dugotrajnom projektu nađu Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje i kulturu i nevladina organizacija Dobrotvorno društvo »Panonija« su prije svega pojedinačni ali alarmantni znaci netolerancije upravo u sredini u kojoj bi svaki oblik drugojačijosti, etničke kao i one druge, morao biti poštovan i uvažavan zbog specifičnih kulturno povijesnih iskustava i uvjerenje da se kroz obrazovni sustav moraju uvesti elementarne vrijednosti građanskog društva. Projekt koji je osmislila NVO »Panonija« a podržali Vijeće Europe i Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje i kulturu, svoju prvu prezentaciju doživio je u studenome prošle godine, da bi se zatim po fazama nastavio razvijati dalje. Glavni cilj ovog projekta jeste razvijanje modela, programa i materijala za učenje koji bi se u narednim godinama trebali opredmetiti u obrazovanju kako bi učenje o građanskim vrlinama i demokratskom ustrojstvu bilo moguće.

(Mirko Sebić)

Najčešće navodene osobine pripadnika drugih nacija

	<i>sami sebe vide</i>	<i>drugi ih vide</i>
Mađari	dobri, vredni, pametni	pametni, dobri, ljubazni
Hrvati	dobri, pametni, napredni	glupi, kukavice, loši
Slovaci	dobri, vredni, pametni	dobri, vredni, pametni
Crnogorci	hrabri, dobri, lukavi	lijeni (52,7%), hrabri, dobri
Muslimani	*	prljavi, loši, glupi
Romi	*	prljavi, lijeni, nepošteni
Albanci	*	prljavi, loši, agresivni
Srbi	pametni, hrabri, veseli	agresivni, dostojanstveni, lijeni

* zbog malog broja nije moguće derivirati mišljenje o vlastitoj naciji

Svatovi sina Mate Bančaka

Svadbena fotografija je iz 1908. godine i formata je vizitkarte. Stoje s lijeva na desno: **Josip – Josić Bančak** (brat **Petra Bančaka**), **Marija – Mare Pozojević** iz Klarije, **Petar – Perić Bančak**.

Sjede: **Otilija Žunac** (supruga **Mate Bančaka**), **Mato Bančak Gornjik**, **Barbara Pozojević**, majka mladenke ispred koje je nepoznato žensko dijete.

Mladenka je u bijeloj vjenčanici sa šlajerom i vijencem na glavi, od bijelog tila. Mladoženja je u svečanom građanskom odijelu, na glavi ima crni šišer – *klobuc*, a na reveru odijela veći umjetni bijeli cvijet.

Svi su ozbiljni i gledaju u objektiv kamere. Mladoženja i njegov brat su bez brkova.

Otac Mato je u sjedećem položaju, uspravljenog trupa, s otvorenim šakama koje su položene na butinama, ostavlja dojam spokojne osobe koja u potpunosti vlada situacijom i svime što se dešava u obitelji. Na glavi mu je crni šišer – *klobuc*, odjeven je u *jankel* – debela aljina s jakom kragom postavljenom jagnječim krznom. Nosi uske pantalone koje su uvučene u čizme. Na nogama su kožne čizme s visokom sarom koje se samo navuku na nogu.

Josip – Josić Bančak (brat Petra Bančaka) i Petar – Perić Bančak su u stojećem položaju. Na glavi im je crni šišer – *klobuc*. Imaju bijele košulje, a preko njih sako tamnijih boja, ogrnuti su *jankelom*.

Žene su ozbiljna lica. Na glavi su im tamnije maramе vezane ispod brade. Gornji dio je bluza – *oplećak* s dugim rukavima od punijeg materijala koji se naprijed zakopčava dugmadima.

Suknje su duge od punijeg tamnijeg materijala, kod Otilije Žunac na donjem dijelu suknje je prišiven široki rub.

Barbara Pozojević drži djevojčicu rukama oko struka. Djevojčica je u stojećem položaju, zalizane frizure, s desne strane u kosi je bijela mašna. Odjevena je u bijelu haljinu sa zvonastim rukavima dužine preko koljena. Ispod suknje se vidi čipkana podsuknja. Na nogama su čarape dokoljenice s horizontalnim štraftama. Obuvena je u duboke cipele.

Stevo Ilijević Dekić u svojim zapisima iz Boke opisao je Matu Bančaka – Gornjika.

»Još jedan spomena vreden Orvat je bil i Bančak Mato Gornjik. Visok koščat čovek, malo orlovskog nosa. Nosil je dugačke lasi, koje su mu pokrivala vrat. Kad je pijačni dan

bil, skupil je oko sebe društvo i vatreno je pripovedal o mesnim aktuelnim stvarima. Vek je mogel biti okružen sa gomilom sveta koji ga je slušal. Nikada ga nisam videl da ide bez štapa palice. Imal je i dva sina, koji su bili ženjeni i sa svojom porodicom zajedno su živeli z njem pod jenem krovu. Sini su mu se kasnije podali malo raskošnijem životu, pa su dizali novce iz banke, zaduživali se a dug kod birtaša se nagomilal. Birt je ne-

kak malo šreh bil od cirkve. Kad sinovi više nisu mogli da plaćaju, došli su pod stečaj, imetak im se prodal. Ojađen u pesmi je sročil svoja proklinjanja i to ovak:

Pusti bože te gromove tvoje,
pa potuci te sinove moje,
a od cirkve preko puta
udri bože po tri puta.

Ljubiša Večanski

Istraživački vikend o Subotici u sklopu prekograničnog projekta »Baština koja spaja 2!«

Digitalne razglednice Subotice

Svi volimo svoj grad i rado se hvalimo njime. No, poznamo li ga dovoljno? Primjećujemo li sve njegove ljepote?

Hrvatska čitaonica iz Subotice je u sklopu prekograničnog projekta »Baština koja spaja 2!« proteklog tjedna za dvanaestero djece iz Subotice organizirala trodnevni istraživački vikend. Svakoga dana imali su novi zadatak.

Prvog dana djeca su nakon kratke poduke i savjeta fotografa koji su bili s njima sat i pol šetala gradom i fotografirala ne samo značajne građevine Subotice, već i detalje koji nam često promaknu: secesijske motive i sve što im je nakon vođene šetnje privuklo pažnju. Bilo je to veoma zabavno. Posebno su se potrudili ispoštovati sve savjete: pratiti svjetlo i sjenu, mijenjati kutove, birati kadar, tražiti detalje i biti pažljivi. Eh, da ste ih mogli vidjeti iz kojih su poza tražili dobar kut za snimanje. Za željeni detalj nije im bilo teško ni leći na pod.

Drugog dana održana je digitalna radionica za koju je svakom djetetu osigurano prijenosno računalo ili tablet kako bi mogli samostalno izrađivati digitalne razglednice Subotice. Najprije su se upoznali s pojmom autorska prava – što to znači, mogu li se i kako koristiti tuđe fotografije, kako mogu zaštititi svoj rad te gdje mogu potražiti besplatne fotografije. No, to im i tako nije trebalo jer su imali hrpu vlastitih fotografija sa šetnje Suboticom koje su sada u programu Canva, uz pomoć šablona i tehnika, slagali u jedinstvene kolaže. Ovu novu vještinu pokazivale su im voditeljice programa, volonterke Hrvatske čitaonice **Bernadica Ivanković, Sanja Dulić, Ivana Piuković, Arijana Kopilović** te **Iris i Ivona Stantić**. Uz njihovu pomoć nastale su prekrasne digitalne razglednice Subotice koje će u narednom razdoblju predstaviti svojim vršnjacima, kako u Subotici u predstojećem Etnokampu, tako i u Požeško-slavonskoj županiji.

Trećeg dana svoje su uratke otisnuli na majice koje će sada s ponosom nositi. **Zdenko Ivanković**, koji je bio zadužen za ovaj dio programa, najprije ih je upoznao s koracima koje treba poduzeti kako bi njihov dizajn s računala završio na majicama. Tako su na sublimacijskom printeru ispisali svoje radove, pazеći da fotografija bude u zrcalnom prikazu, posuli ih prahom za pamuk, zapekli u preši i na koncu otisnuli na majice. Kakvi osmijesi su i radost nastali kada su skinuli papir s majice i ugledali svoj rad. Oduševljenje je bilo teško sakriti, a i nisu htjeli jer su se doista dobro zabavili.

Osim što su naučili nešto novo o Subotici i novim digitalnim alatima koje sada mogu samostalno uvežbavati, shvatili su koliko je vrijedna kulturna baština njihova grada i kako je moraju i žele čuvati. Pogledavši uratke

koji su nastali u ovom istraživačkom vikendu zaključili su kako su to pravi, originalni suveniri grada, jer su ih sami izradili. Dogovorili su se da će sve naučeno predstaviti drugarima u Etnokampu Hrvatske čitaonice koji će biti održan od 11. do 15. kolovoza u Subotici, a koji će imati temu »Moj grad Subotica«.

Bila je ovo još jedna odlična aktivnost prekograničnog projekta »Baština koja spaja 2!« za koju je Hrvatska čitaonica

ca iz Subotice nabavila vrijednu opremu od prijenosnih računala, foto opreme, opreme za sublimacijski tisak i izradu majica, a koja će, uz također novonabavljene strojeve za oslikavanje šalica, pravljenje bedževa, magneta, ogledalaca i slično, biti korištena i u Etnokampu. Tako će i druga djeca, polaznici kampa, moći osjetiti radost nastanka vlastitog umjetničkog rada. Te radionice će poticati kreativnost djece, upoznavanje s arhitektonskom baštinom grada Subotice te razvijanje svijesti o očuvanju kulturne baštine, što je i cilj ovog projekta. Sve ove aktivnosti i oprema koja je korištena i koristit će se u novim radionicama, financirani su u sklopu programa prekogranične suradnje između Hrvatske i Srbije za 2025. godinu, sredstvima Ministarstva regionalnoga razvoja i fondova Europske unije Republike Hrvatske.

B. I.

Hrvatska
Subotica

XVIII. ETNOKAMP

od 11. do 15. 8. 2025.

**za učenike osnovnoškolske dobi
u domu DSHV-a u Subotici**

Tema:
Moj grad Subotica

Cijena petodnevnog aranžmana:
1500 dinara

Prijave do 4. 8. 2025.
bernadica@gmail.com

069/1017090

ETNO KAMP

TooTóth optika

DR. TÓTH

551-045

Subotica, kod glavne pošte.

Traže se vozači C i E kategorije s hrvatskim ili mađarskim putnim ispravama za posao u Njemačkoj u okolini Stuttgarta i Ludwigsburga.
Tel.: + 4917621561026 ili 064/1826160.

Hrvatska obitelj iz Zagreba koja živi u Segedinu (Mađarska) traži ženu za čuvanje osmomjesečnog djeteta i pripomoć u kućanstvu na duže razdoblje. Plaćanje 800 eura. Stan i hrana osigurani, slobodni dani i ostalo po dogovoru. Kontakt telefon: Mirko, 0036-30-288-93-33.

Izdajem višenamjenski poslovni prostor u BiH, RS Srpska, Istočno Sarajevo u centralnoj gradskoj »A« zoni na šetnici Dr. M. Lazića, veličine 100 m² + 35 m², idealan za predstavništvo kompanija, organizacija ureda ili automatskih kazina iz Srbije, Hrvatske, Mađarske. Kontakt email: lindov@yahoo.com ili viber: +964-781-891-68-75.

Tražim simpatičnu i lijepu Hrvaticu za međusobno učenje hrvatskog i mađarskog jezika. Ja sam »mlad« umirovljenik, po nacionalnosti Mađar. Tel.: 061/6566-577.

Potreban konobar ili konobarica za rad u sezoni na Pelješcu. Osigurana je hrana, smještaj, plaća je po dogovoru. Kontakt osoba Jasmina Kušić +385-99-5977155.

SOMBOR - Prodajem kompletno završenu termoizoliranu veću katnicu sa suterenom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel.: 025-5449220; 064-2808432.

Potrebne njegovateljice s europskim papirima za njemačku agenciju. Prijava na zdravstveno osiguranje dok radite. Ne plaćate proviziju. Plaćete su za slabije znanje njemačkog jezika od 1.500 eura, a za bolje od 1.800 pa navise.

Ja sam uz vas 24 sata dok ste na šteli. Sva pitanja i prijave možete poslati putem WhatsAppa ili Vibera. +381-63-708-05-60. Budite i vi dio našeg tima. Jovanka

Prodajem poljoprivredno zemljište, parcele broj 33565/1 i 33564 k.o. Donji Grad, za 8.500 eura/jutro. Kontakt 064/3758889.

Izdajem u najam poslovni prostor – 320 m², uži centar – Apatin – Ulica svetog Save 25. Pogodno za auto salon ili trgovinu. Ukupna površina s dvorišnim dijelom – 700 m²
Tel: 063/738-97-85

Prodajem nepokretnost površine 4.516 m² u Rudanovcu u okviru Nacionalnog parka »Plitvička jezera«, po cijeni od 165.829,00 eura. Informacije na telefon 063/888 71 34.

Prodajem mrežice za mlade voćke 270 komada, veličine 56 cm x 20 cm. Cijena 30 din/kom. Telefon: 064/9738601.

Prodajem plišanu otunku, strigansku maramu, tkane ponjave i pregače. Informacije na telefon 062/1789106.

Osoba s invaliditetom (II. stupanj) traži posao u Subotici.
Kontakt telefon: 061/6767041.

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu okoliša, temeljem članka 14., stavak 8. i čl. 39. Zakona o procjeni utjecaja na okoliš (*Sl. glasnik RS*, br. 94/24) objavljuje:

OBAVIJEST O DONIJETOM RJEŠENJU DA NIJE POTREBNA PROCJENA UTJECAJA NA OKOLIŠ

Dana 18. 7. 2025. donijeto je rješenje pod brojem 002762502-2025-09693-004-081-380-001, kojim se utvrđuje da nije potrebna procjena utjecaja na okoliš projekta: Radio-bazna stanica mobilne telefonije »NS2663_01 SU_Subotica_Kersko_groblje«, na katastarskoj parceli br. 34178/17 K. O. Donji grad, Subotica, podnositelja zahteva »W-line« d.o.o. Beograd, Ikarbus 3 Nova br. 19, 11080 Beograd – Zemun, ovlaštenog od nositelja projekta »A1 Srbija« d.o.o. Beograd, Milutina Milankovića br. 1ž, 11070 Novi Beograd.

Razlog za donošenje ove odluke je što je stručnom ocjenom opterećenja konstatirano da jačina električnog polja buduće bazne stanice neće prelaziti propisane granične vrijednosti ni na jednoj površini uzetoj u razmatranje, a ukupni faktor izloženosti u svim zonama u kojima je izvršen proračun je manji od 1. Predmetnim rješenjem određene su i mjere u cilju sprječavanja, smanjenja i otklanjanja negativnih utjecaja na okoliš.

Zainteresirana javnost ima pravo žalbe u roku od 15 dana od dana objavljivanja obavijesti u sredstvima informiranja.

Uvid u rješenje može se izvršiti u prostorijama Službe za zaštitu okoliša i održivi razvoj (Trg slobode br. 1, Gradska kuća, I. kat, soba 129), svakog radnog dana od 8 do 14 sati.

Besplatni mali oglasi uz kupon iz Hrvatske riječi koji

VAŽI DO 29. 7. 2025.

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priložen kupon kojega objavljujemo u svakom broju *Hrvatske riječi*. Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik*, u trajanju od deset minuta, emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine.

Emisija *Izravno* – rezime najvažnijih događaja u hrvatskoj zajednici tijekom tjedna – na programu je nedjeljom u 16, a *Svjetionik* – o političkim i kulturnim događanjima u zajednici – nedjeljom od 16.30 sati. Obje emisije traju pola sata.

Polusatne radijske emisije s raznovrsnim temama iz hrvatske zajednice, na Trećem programu Radija Novi Sad emitiraju se utorkom i subotom u terminu od 14.15 sati.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKD-a *Vladimir Nazor* iz Stanišića emitira se na valovima Radio *Fortuna*, na frekvenciji 106,6 Mhz, subotom od 16 do 17 sati.

Vijesti ove produkcije, u tekstualnom obliku, mogu se pročitati na internetskom izdanju Novog Radio Sombora.

HRT

Emisije programa za Hrvate izvan RH emitiraju se ponedjeljkom, utorkom, srijedom i četvrtkom na Drugom programu HTV-a poslije 18 sati i to prema sljedećem rasporedu:

- ponedjeljak u 18 sati i 20 minuta – dokumentarni film o Hrvatima izvan RH
- utorak u 18 sati i 20 minuta – *Glas domovine*
- srijeda u 18 sati i 20 minuta – *Pogled preko granice* – Hrvati u BiH
- četvrtak u 18 sati i 10 minuta – *Globalna Hrvatska*

Emisije se repriziraju ponedjeljkom i srijedom (dokumentarni filmovi o Hrvatima izvan RH i *Pogled preko granice*) na HTV 4 od 20 sati i 30 minuta, a *Globalna Hrvatska* reprizira se na HTV 4 subotom u 17 sati i 10 minuta. Na satelitskom HRT Int. sve spomenute emisije prikazuju se u skladu s vremenskim zonama, a mogu se pogledati i na multimedijskoj platformi HRTI te na internetskom portalu *Glas Hrvatske*.

VINKOVAČKA TELEVIZIJA

Televizijska emisija *Hrvatska rič iz Vojvodine* u trajanju od 45 minuta, emitira se petkom od 21 sat i 45 minuta. Emisiju realizira redakcija NIU *Hrvatska riječ*.

Kada turist postane atrakcija

Fijasko

sada, kada se prisjećam te situacije, ne mogu vjerovati da sam doživjela takav fijasko. Neobično mi je to. A još mi je neobičnije što o tome nisam pisala ranije.

Kad smo posjetili Brno

Na glavnom trgu drugog po veličini grada u Češkoj Brna, koji smo posjetili u proljeće, nalazi se neobična atrakcija koja redovito zbunjuje, zabavlja i oduševljava turiste: Brnenski astronomski sat (Brněnský orloj). Iako nosi ime koje priziva u sjećanje povijesne mehanizme poput onog u Pragu, ovaj sat je sve samo ne tradicionalan.

Lažno podne

Svaki dan točno u 11 sati iz jednog od četiri otvora na ovom neobičnom crnom tornju od granita ispada staklena kuglica. Nije lako predvidjeti iz kojeg će otvora izaći, pa okupljeni prolaznici često zauzimaju pozicije nadajući se da će baš oni uhvatiti kuglicu i ponijeti kući jedinstven suvenir iz Brna. Kuglica je ručno izrađena i simbolizira igru s vremenom koju Brno vuče iz svoje bogate povijesti. Tko uspije uhvatiti kuglicu, smije je zadržati i time postaje dio lokalne legende.

Simbol povijesne domišljatosti

Sat je postavljen 2010. godine kao podsjetnik na jednu od najpoznatijih epizoda u povijesti Brna. Tijekom opsade grada 1645. godine švedska se vojska zaklela da će se povući ako do podneva ne zauzme grad. Građani Brna tada su namjerno zazvonili zvonima sat ranije, zbunili Šveđane i natjerali ih da odustanu. Zato ovaj sat ne mjeri samo vrijeme – on priča priču o dovitljivosti, snalažljivosti i lokalnom duhu.

Brnenski sat visok je šest metara i izrađen od crnog poliranog granita. Njegov apstraktni, pomalo provokativni oblik izazvao je brojne komentare – neki ga vide kao umjetničku instalaciju, drugi kao simpatičnu šalu na račun modernog dizajna. Bez obzira na tumačenja, ovaj je sat postao simbol grada i omiljeno mjesto okupljanja, fotografiranja i pokušaja hvatanja kuglice.

Nalazi se na Náměstí svobody – glavnom trgu Brna. Iako dostupan pješice, okružen je brojnim kafićima, trgovinama i kulturnim znamenitostima. Idealna je početna točka za istraživanje ovog sve zanimljivijeg grada u srcu Moravske.

Kuglica koja žulja

E sad, kad je svima jasno na kakvoj se lokaciji i atrakciji odvio moj fijasko, da se razotkrijem. Naravno da sam solo jutro iskoristila da provjerim tu pojavu. Stigla sam petnaestak minuta ranije, a oko sata su već bile grupice ljudi. Od četiri otvora, tri su već bila »zauzeta« i ja sam se, naravno, približila četvrtom. Malo sam provirila, ne bih li nešto otkrila, ali mi ništa nije bilo jasno. Nema veze, pomislila sam, valjda će mi se samo kazati. Međutim, jedine riječi dolazile su mi od jednog zapuštenog starijeg Čeha, koji mi je na svom jeziku nešto objašnjavao. Bio je prilično žustar i uzbuđen. Nešto mi je govorio i ja sam, ne znam zašto, jer doslovno nisam razumjela ni jednu riječ, pomislila da se trebam paziti jer me kuglica može

ozlijediti. U sred tog njegovog objašnjavanja, i mog nerazumijevanja, sat počinje otkucavati. Oko nas sad već mnoštvo turista, neki s vodičima. Svi gledaju u nas. Čuje se da je kuglica krenula s vrha i u sljedećem trenutku svi gledaju u mene. Moja ruka nije ni skroz u otvoru, ni van njega. Potpuno pogrešan položaj. Jer, poanta je da ruku gurneš skroz, budući da se kuglica na trenutak zaustavi u točno određenom dijelu mehanizma, kao da izvlačiš lotu kuglicu, ali ako je ne uhvatiš, ona padne u dno sata. To sada znam, ali tada nisam znala ništa, osim onoga što nisam razumjela.

I sad mi je neugodno.

A pročitala sam nekoliko članaka o tome ranije – i nigdje nije pisalo kako se točno dolazi do kuglice. Ili ja tome nisam posvetila pažnju. Uglavnom, umjesto kuglice na polici, ja imam jednu kuglicu koju nemam, a koja me žulja i pola godine kasnije.

Ako planirate put u Brno, ne zaboravite biti na trgu točno u 11 sati – možda baš vi budete sretnik koji će uhvatiti kuglicu. Jer sada je puno lakše kad znate da vas ništa neće pogoditi.

Gorana Koporan

Plava laguna Croatia Open

35. izdanje ATP Umag

Prvi i trenutačno jedini (svojevremeno je postojao i ATP Zagreb) hrvatski ATP turnir, *Plava laguna* (sadašnji glavni sponzor) Croatia Open iliti opće oznatiji kao ATP Umag, ove godine igra se upravo u ovom

top ljetnom tjednu. Na zadovoljstvo svih ljubitelja tenisa iz Hrvatske, ali i bliže okolice (Slovenija, Srbija, BiH, Italija) koji ne propuštaju priliku stići na krajnju sjevernu točku hrvatskog primorja i tjedan dana uživati u vrhunskom tenisu.

Turnir

Za one koji slabije prate tenis i one mlađe evo malog podsjetnika o povijesti i prijašnjim izdanjima turnira koji uspješno egzistira već puna tri i pol desetljeća. Prvo izdanje ATP Umaga organizirano je i održano danas već pomalo davne 1990. godine (niti jedan današnji sudionik turnira, izuzev **Stana Wawrinke**, nije bio niti rođen), a svoj

svjetski poznati image dobio je zahvaljujući brojnim najboljim svjetskim tenisačima koji su sudjelovali na terenima u Stella Marisu. Vrijedno je zapamtiti kako je najbolji tenisač svih vremena **Novak Đoković** debitirao na ATP sceni upravo u glavnom teniskom gradu Istre (2004.) kada je dobio pozivnicu legendarnog direktora turnira **Slavka Rasberegera**. Uz njega, na ovom turniru iz današnje serije ATP 250 igrali su **Rafael Nadal**, **Juan Carlos Ferrero**, **Gustavo Kuerten**, **Carlos Moyá** (pet puta šampion), **Marcelo Ríos** (u kasnijem dijelu karijere nositelji laskave pozicije broj 1) te nešto starija i ništa manje poznatija imena svjetskog tenisa (također osvajači Grand Slam naslova) poput **Thomasa Muster**a (tri puta šampion), **Gorana Ivaniševića**, **Marina Čilića**, **Dominica Thiema** i **Stana Wawrinke** (šampion 2006.). Konačno, današnje dvije najveće mlade zvijezde i svjetski broj 1 i 2 **Jannik Sinner** (pobjednik 2022.) i **Carlos Alcaraz** (pobjednik 2021.), također su igrali u Umagu i obojica su ga osvajali.

Sadašnjost

Nažalost, surova stvarnost brojnih i sve zahtjevnijih turnira, napose termin koji je blizak završetku sezone na travi i početku sezone na tvrdim podlogama, uvjetovao je

Prpić – Ivanišević

U prvom finalu ATP Umaga 1990. godine igrala su dva najbolja hrvatska igrača toga doba, dva Gorana. Bolji je bio stariji **Prpić** koji je s 6:3, 4:6, 6:4 bio bolji od **Ivaniševića** i ušao u povijest turnira kao njegov prvi slavodobitnik.

nekoliko zvučnijih otkaza najavljenih igrača (**Tsitsipas**, **Hurkacz**, **Griekspoor**) i najveća zvijezda ovogodišnjeg Umaga je jamačno veteran Wawrinka koji unatoč godinama (1985.) i dalje neumorno nastupa na ATP sceni. Ali zato je otvorena prilika mladim hrvatskim snagama (**Dino Prižmić**, **Mili Poljičak** i **Matej Dodig**) da u nešto slabijoj konkurenciji glavnog ždrijeba, zahvaljujući pozivnici organizatora, pokažu svoj talent i ugrabe vrijedne bodove za napredak na svjetskoj ranking ljestvici. Kada budete čitali ovaj tekst, znat ćemo jesu li u tome uspjeli...

D. P.

VATERPOLO

Hrvatska bez polufinala

Foto: EPA/SIMON LIM

Branitelji naslova prvaka svijeta, vaterpolisti Hrvatske poraženi su u četvrtfinalnom susretu protiv Mađarske (12:18) i nisu izborili nastup u polufinalnom razigravanju za medalje. Hrvatska je nastavila nastup na SP u Singapuru, u razigravanju za plasman od 5. do 8. mjesta.

POGLED S TRIBINA

Liga konferencije

Ovoga tjedna igraju se prvi susreti druge runde kvalifikacija za skupine Konferencijske lige u kojoj nastupaju i dvije hrvatske momčadi. Prvi je u srijedu, 23. srpnja, u dalekom Azerbajdžanu startao *Hajduk* u duelu protiv domaće *Zire*. A potom jučer, 24. srpnja, svoj prvi susret odigrao je i *Varaždin* kao domaćin *Santa Clari* (Portugal). Naža-

lost, zbog rokova tiskanja ovoga broja rezultate ćemo znati kada u petak budete čitali ovaj tekst, a u trenutku njegovog nastajanja ostajemo u sferi nagađanja. Splitski *bili* ponovno izlaze u Europu, ali ne kako su se nadali veći

dio proteklog prvenstva žarko snivajući šampionski naslov i igranje u kvalifikacijama za Ligu prvaka. Svi dobro znamo kako je sve završilo i Splićanima preostaje utješni nastup u najnižem rangu europskih klupskih natjecanja – Ligi konferencije. Sjećajući se brojnih prošlih neuspješnih i krajnje razočaravajućih nastupa i neugodnih ispadanja od papirnatih outsidersa, dvomeč protiv azerbajdžanske *Zire* treba uzeti s velikom mjerom opreza. Njihov nogomet, kako klupski tako i reprezentativni, je u usponu i zasigurno će učiniti sve kako bi napravili veliko iznenađenje i izborili plasman u sljedeću kvalifikacijsku rundu. Jer, bilo kako bilo *Hajduk* je ipak favorit. Unatoč svemu. A kako je novi »majstor s mora« izgledao pod vodstvom novog trenera **Garcie**, mogli smo vidjeti prekjučer...

S druge strane Hrvatske, u njezinom središnjem dijelu, nakon dugo, dugo vremena barokni grad Varaždin izborio je europsku vizu (nekada je zapažene partije u Europi pružao *Varteks*) i sada istoimeni hrvatski superligaš ima tu čast i privilegij igrati u Konferencijskoj ligi. Prvi protivnik, pa odmah iz jedne vrlo jake europske lige – Portugala. No, vidjet ćemo kakva je ta *Santa Clara* i je li izuzev lijepog imena igra i jednako tako lijepi nogomet. Varaždinci se nemaju čega bojati i trebali bi igrati posve rasterećeno, jer uteg favorita je na strani njihovog protivnika. A onda se baš zna igrati, najbolje...

D. P.

Umotvorine

- * Samoća je nagrada poslije nekih ljudi.
- * Počneš smetati kad prestaneš trebati.
- * Oduvijek je zvijer sama rane liječila.

Vicevi, šale...

U restoranu:

- Konobar! Pliva mi muha u juhi!
- A što očekujete za dva eura? Da Vam pliva labud?

Tri nepisana pravila:

- 1.
- 2.
- 3.

Aforizmi

- * Nikad više vjernika, a nikad manje ljudi kojima možeš vjerovati.
- * Ne govori sve što znaš, ne radi sve što možeš, ne vjeruj u sve što čuješ i ne daj sve što imaš.
- * Svatko o nama može pričati, ali jedino mi o sebi govorimo.

Vremeplov – iz naše arhive

Provedi noć s knjigom, 2015.

Didine pripovitke (iz knjiga Balinta Vujkova)

Dva lažova

Sastali se dva lažova, jedan gori od drugog. A di će se sastat taki ljudi ako neće u mijani. Ko voli lagat, taj poslu ne mož bit pretelj. Bilo to u beračini kuruza.

– Pa di si ti kad te već tri ciganske godine nisam vidio? – počme jedan.

– Ne pitaj kad sam juče završio kosidbu žita. Ovo lito sam dosad kosio, sam sebi rukoveto – jesi čuo za veću muku?

Ni tako još niko nije kosio, al kod nji dvojce takom divanu ne mož bit zamire, pa prvi na to kaže:

– E, kad ne znaš poso udesit i red je da se mučiš. Pretelju moj, lanjskog risa u našim selu otac i sin imali taku kosu da su je nji dvojca otkivali svaki sa svog kraja, a jedan drugog ne čuju. Tom kosom od ručka do male užne ostavili iza sebe sto lanaca strnike. Nji dvojca kosu, tri lepura njim rukovetaje, dva bumbara vežu u snopove, a svega jedan mrav u krstine snosi. Viruješ ti to?

– Kako ne bi virovo – drugi veli – kad sam njim ja dao na uzajam naprstak u kojim su nosili kući ris što su ga za zaradili s tom kosom. A ti mora da nisi tamo bio do kraja, jel ne znaš da su do uveče sve to žito i ovrli, i to na jednoj šantavoj patki, jel su se gazdi svi konji podbili, pa nisu bili za vršaj.

– Otkale ti to znaš?

– Pa i patku sam ja dao na uzajam, a ovršeno žito sam ja vijo š njima, pa ni drveni lopata nisu imali da bacamo žito pod viter, već smo to rukama radili, onako šakački.

Popili oni po litricu, pa sad počo onaj što je do beračine kuruza kosio žito, kaže:

– E, pretelju, lipči je život bio u vrime mog mladovanja. Ja bio opančar vašardžija, majstor čuven i pripoznat, a još više su bili na glasu moji konji. Bio dobar vašar, sve se otimaje za moje opance, kasno sam krenio iz Sombora. Samo što sam izašo na subatički drum, a od Dunava leti crn oblak. Ušti oluj, mrak pao ko da su ga bacili iz neba. Ja samo trgo kajase, kandžiju ni dotako nisam, a moja dva žerava već stružu varnice, tako letu biloj Subatici. I šta da ti kažem, vijar taj oblak nosio za nama sve do kuće, al meni samo dvi-tri kapi kiše dovatile šarage, a ja i konji stigli suvi. Ne viruješ ti to?

– Kako da ne virujem kad su moja kola trčala ispid tebe. Ti daklem nisi pripozno mene?! – pretelj se dao u čudo. – E, pa sad znaj, ja sam bio taj što ti je furtom dovikivo: samo za mnom – ako možeš – samo za mojim petama, pa se ne boj da ćeš izgubit put u mraku.

– Šta si ti tražio na vašaru?

– Nosio tri bureta loja za opance, a nisam prodo ni za krajcaru, pa sam se vraćo s punim teretom. I još ovo da ti kažem: na tri točka, jel su mi konji tako trgli kola kad su vidili taj crni oblak da mi je jedan točak spao kad sam krećo iz Sombora, al oni ne staju. I ja se dao u mišalj: nije meni dosta nevolje što nisam ništa prodo, dan izgubio zabadavad, a sad i točak ode u štetu. Tako se žalostim, al kad sam došo do Bajmaka, a moj točak protrčao nuza me – vijar se kotura š njim. I kad sam stigo kući, moj točak već pod naslamom, naerio se di mu je misto kad kola stoju pod naslamom. Pitam ja ženu, jel ona otvorila kapiju prid njim, a ona veli da ni luda ne bi izlazila ispod strije u tako natrceno vrime. Daklem vidiš, to je ko sveto, daje moj točak i priko kapije priskoćio.

Pričao Geza Lipušinović, r. 1910., Subotica
Pripovitke, 1998.

Rič po rič

Piše: Željko Šeremešić

Betoven

Ni posidali nismo a baka Tonka počinje: »Čeljadi prošli put ste divanili da sam slobodna i da mogu kako i šta oču e sam da znate sade više ni tako«. Strina Evča kroz smi: »E tako i triba. Kadli već prija Ta selo još ništa ne divani. Vala ste dobro izbirnili«. Baka Janja dodaje: »Vidim da se nisi pritrгла u čekanju od onda kasi divanila kako si nasanjala da se uda-ješ. I triba. Nek kogod proba štagod kazat na tebe. Ja ću im očitat. Jedino se brinem da s dobro izbirnila a i izračunala«. Baka Tonka onako priko volje objašnjava: »Janjo, Evča ta ni ono što mislite. Ni blizu«. Baka Janja raširiva ruke, pa će: »De kaži već jedanput. Neka nas zavlačit«. Saće baka Tonka, uzrujana: »Zamislite. Onaj moj najstariji Stipa bio sa ženom i dicma prija nedilj dana. Kaže nisu mogli dođ za moj rođenda pa evo sade došli. I za rođendan mi doneli keru. Kažu da mi čuva. Zamislite, em rođendan prošo em mi kera ne triba. Šta mi ko ima čuvat? Nisam se stigla ni opirat a oni se spakovali i ošli na morje. Osto mi kera, kažu zove se Betoven«. Baka Marica će: »Pa dobro Tonka, ti sama u velike kuće pa nek čuva«. »E da j to sam tako. Ta j Betoven je kicoški kera. Da sam se udala mene b kogod čuvo i pazio a ni ovako. Da malo dite imam ne b se za njeg tako tribala brinit. Flajbas potrošila biližeć šta sve oko Betovena triba. On je posebne fele. Taj za živit u kuće pa još veliki izbirač. Triput nadan ga triba ranit i to ranom iz dućana. Triba mu i triput nadan vodu minjat i makar jedanput na dan ga na štrange po dvoru triba provest. Svaki treći dan ga triba prat i četkat. Zamislite još su rekli da ga ako traži pušćem nek mi spava na kraj noga. Još sam fali podglavu da ga metnem. Eto s otim Betovenem dobila i posov pa i trošak. Ima još al muka mi divanit. De sad kažte kako sam ja sade slobodna? Ja sam sade sluga«, objašnjava baka Tonka. Baka Marica objašnjava kako je kadgod bilo: »Ta di kera da j kadgod unutra unišo. Jio j šta j dobio. Bio za čuvat a ni za paradu. Tuđa mačka jel kokoš da uniđe u dvor oma bi sorovale. Još za bravu na kapije se nisi uvatio on javljo. Naš špediter s konjima čo kaj u sokak unišo. Javljo da se kapija otvara. Pokažeš kokoš na dvoru koju triba uvatit i on ju sam njuškom poklopi i čeka da dođeš«. Baka Tonka objašnjava da ni pokojnog Stipu ni tako služila ko što služi Betovena. Kaže: »A glete sad ovo. Izašla š njim na dvor kad ono komšij-ska mačka k njemu. Ona k njemu a on biž pod moju suknju. Gledim ja Betovena, gleda on mene pa se mislim ko j tu lud«. Baka Manda objašnja da njev Gara sam što divanit ne zna. Kaže: »U dvor mož unić al napolj nikako. Par lopova j osta-lo poderani pantalona. Niki dan iz kočaka krmača pobigla a Gara ju časkom vratio brez da mu iko pomogo«. Isapim u sebe da triba pomoć baka Tonki pa se ponudim: »Ako date ja ću kadgod mogu doć na štrange vodit Betovena. Vi sam kažte kad«. Zafaljiva: »E dite drago ako tog Betovena dragi Bog ni poslo jeste. Kako ne b dala. Dobićeš i milošća, sam da znaš«. Na kraju će: »Vite i sami, kako j došo Betoven tako j ošla sloboda«.

U NEKOLIKO SLIKA

Priprema za *Dužijancu*

Foto: Ivana Piuković

Premинуla je s. Mala Tereza Mačković, OP

Pomirena s ljudima i s Gospodinom, okrijepljena svetim sakramentima, s. Mala Tereza Mačković, OP, preminula je u nedjelju, 20. srpnja, u samostanu sestara dominikanki Kongregacije Svetih Anđela čuvara u Subotici, u 57. godini redovničkoga i 85. godini zemaljskoga života.

Rođena je kao najmlađe, peto dijete u kršćanskoj obitelji Kalora i Marije Mačković, rođ. Tikvicki, 28. siječnja 1941. godine, na Čikeriji, kraj Tavankuta. Majka joj je preminula sljedeće godine, a brigu o odgoju malene sestre Teze u dobi od godinu i pol, preuzela je, uz oca i njegove sestre, osobito teta Kate, najstarija sestra Ružica, koja je imala tek osam godina. U rodnom je mjestu završila pučku četverogodišnju školu te nastavila živjeti marljivo, no skromno, radeći brojne poljoprivredne poslove na selu.

Privržena vjeri u Boga, redovita je bila na svetim misama nedjeljom i blagdanima, u šest kilometara udaljenoj crkvi Presvetog Srca Isusova u Tavankutu, na koje je odlazila najčešće pješice. Pri župi su djelovale sestre Dominikanke u svojoj kući od 1958., tako da ih je vremenom buduća časna sestra Teza mogla upoznati i »izbliza«. Poseban dojam na nju ostavila je s. Mala Tereza Vidaković, OP, koja ju je i pozivala da dođe u samostan među njih.

Odluka da će voditi posvećeni redovnički život javila joj se relativno kasno – u 25. godini života. Naime, u samostan sv. Anđela Čuvara na Korčuli stupila je svojom voljom na samom početku 1965. godine, gdje je već bila poznanica iz Tavankuta s. Brigita Stantić, a nešto ranije tamo su boravile i suzavičajnice, kasnije njezine prijateljice – s. Borislava Malagurski s Bikova i s. Kalista Stantić, također iz Tavankuta. Iste je godine obukla i redovničko odijelo, a

prve zavjete položila je nakon novicijata – 30. kolovoza 1968. Doživotne, vječne zavjete položila je 15. kolovoza 1974. godine.

Nakon Korčule, premještena je 1969., u Split, u Škrape, gdje je starješinica bila s. Marija Josipa Vidaković. Tamo je radila poslove u vrtu, obavljala kupovinu potrepština, bila sakristanka i učila na stroju plesti džempere te šivati jorgane – vještine koje će kasnije, sedam godina nakon boravka u Splitu, 1977., nastaviti raditi i u Tavankutu.

Tamo je, u samostanskoj kući »Gospe Lurdske«, uz ređenje crkve, također bila sakristanka. Skupa je bila sa sestrama Tješimrom Bešlić, Borislavom Malagurski i, kasnije, Beatom Zebić 12 godina – do 1989. U Tavan-

kutu su časne sestre vodile sve poslove oko crkve – od spomenutih sakristanskih i pomoći u liturgiji vođenjem pjevanja, preko ređenja i zvonjenja, do pomoći u pastoralu držanjem vjeronauka i radu s mladima, pa i u području očuvanja kulturne baštine, i tako utjecale na brojne generacije tavankutskih vjernika.

Nakon što se razboljela i operirala, vratila se u samostan u Subotici, gdje je vršila dužnosti ekonomice i, u dva mandata, priorice samostana. No, nedjeljom je, nakon što je kuća u Tavankutu zatvorena 1998., još jedno vrijeme, dok je mogla, dolazila subotom navečer i tu prespavala, da bi sutradan, u nedjelju, bila u sakristiji u svojoj crkvi gdje je i krštena. Svoj zlatni redovnički jubilej – 50. obljetnicu zavjeta, proslavila je 30. rujna 2018. godine u rodnoj župi Presvetog Srca Isusova u Tavankutu. Bila je jednostavna i zatajna u svjedočenju kršćanske vjere, vedre i šaljive naravi, rada u služenju i činjenju dobra.

Sestra Mala Tereza pokopana je 24. srpnja u redovničkoj grobnici na Senčanskom groblju u Subotici.

T. Ž.

Temeljem članka 63. Zakona o planiranju i izgradnji (*Službeni glasnik RS*, br. 72/09, 81/09-isp., 64/10, 24/11, 121/12, 42/13-US, 50/13-US, 98/13-US, 132/14, 145/14, 83/18, 31/19, 37/19, 9/20, 52/21 i 62/23) i članka 89. Pravilnika o sadržini, načinu i postupku izrade dokumenata Prostornog i urbanističkog planiranja (*Službeni glasnik RS*, broj 32/2019), Tajništvo za građevinarstvo obavještava zainteresirane građane da će biti održana:

JAVNA PREZENTACIJA URBANISTIČKOG PROJEKTA

urbanističko-arhitektonske razrade lokacije za izgradnju poslovnog objekta – apart hotela s wellness centrom na k. p. br. 1390/1 K. O. Palić na Paliću
(naručitelj projekta – SU-PROSPECT, d.o.o. Subotica)

Zainteresirane pravne i fizičke osobe mogu izvršiti uvid i dobiti informacije o Urbanističkom projektu od 1. do 7. kolo-

voza 2025. godine, svakog radnog dana od 8 do 12 sati, u Tajništvu za građevinarstvo, Stara gradska kuća, Trg slobode 1, ured br. 204.

Urbanistički projekt može se pogledati i na službenoj internetskoj stranici Grada Subotica www.subotica.rs.gov.rs u rubrici Građevinarstvo – Javni uvid.

Stručni obrađivač predmetnog urbanističkog projekta je Javno poduzeće za upravljanje cestama, urbanističko planiranje i stanovanje, Subotica.

Primjedbe i sugestije na planirana rješenja tijekom javnog uvida mogu se u pisanoj formi dostaviti Tajništvu za građevinarstvo (Uslužni centar, šalter 8 ili 9), od 1. do 7. kolovoza 2025. godine.

Osoba ovlaštena za davanje potrebnih obavijesti o javnoj prezentaciji je Katarina Buljovčić.

Sve primjedbe prispjele u zakonskom roku bit će dostavljene Komisiji za planove.

Ljudevit Vujković Lamić – Moco (1939. – 2025.)

U nedjelju, 20. srpnja, iznenada je preminuo atletski sudac, kolekcionar, filatelista i zaljubljenik u zavičajnu povijest Ljudevit Vujković Lamić Moco. Bio je sin poznatog sportaša, sportskog i kulturnog djelatnika te predratnoga HSS-ovca Ljudevita Vujkovića Lamića Moce, starijeg.

Rođen je 1939. u Subotici, gdje je završio gimnaziju i okončao svoj radni vijek kao službenik. Kao sportski djelatnik, obnašao je dužnost tajnika Zbora atletskih sudaca pri AKŽ *Spartak*, a do smrti je bio predsjednik Udruženja atletskih sudaca Subotice. Bio je i recenzent sportskih izdanja.

Ostat će poznat i kao vlasnik veoma vrijedne privatne arhive, čiju je jezgru naslijedio od oca, a obogaćivao ju je skupljajući knjige, fotografije, plakate, značke, dokumente, novac. Dio fotografija iz te građe digitaliziran je i pohranjen u internetskoj topoteci *Baština Hrvata u Srbiji*. Obnašao je brojne dužnosti u Filatelističkom savezu i Društvu kolekcionara u Subotici.

Među ostalim, bio je i aktivni sudionik kulturnog i društvenog života Hrvata u Subotici – osnivač je i marljivi član HKUD-a *Bunjevačko kolo* od 1970., sudionik brojnih aktivnosti u organiziranju *Dužijance* i *Velikog prela*, Nogomet-

nog kluba *Bačka*, osnivač i tajnik udruge *Pučka kasina 1878...* Bio je suradnik *Leksikona podunavskih Hrvata – Bunjevaca i Šokaca* i brojnih glasila u Subotici (*Glasnik Pučke kasine*, čiji je jedno vrijeme bio i urednik, *Žig, Glas ravnice, Klasje naših ravni, Zvonik, Subotička Danica, Hrvatska riječ, Ex Pannonia, Bácsország* i dr.), pišući na teme iz subotičke povijesti i etnografskog naslijeđa (posmrtni običaji i sl.). Priredio je i nekoliko knjiga iz tih područja.

Bio je elektor prvog saziva Hrvatskog nacionalnog vijeća. Jedan je od osnivača Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini.

Također, bio je inicijator tiskanja poštanskih maraka u povodu obilježavanja 100 godina od prve *Dužijance* 2011. godine. Ostat će upamćen i kao redoviti pratitelj kulturnih i drugih događaja u gradu i okolici.

Za svoj rad, angažman i posvećenost sportu dobio je priznanje koje zajednički dodjeljuju Grad Subotica, Sportski savez grada Subotice i *Nove subotičke novine* za životno djelo u području sporta 2023. godine.

Ljudevit Vujković Lamić Moco pokopan je u srijedu, 23. srpnja, na Kerskom groblju u Subotici.

H. R.

Temeljem članka 63. Zakona o planiranju i izgradnji (*Službeni glasnik RS*, br. 72/09, 81/09-ispravak, 64/10, 24/11, 121/12, 42/13-US, 50/13-US, 98/13-US, 132/14, 145/14, 83/18, 31/19, 37/19, 9/20, 52/21 i 62/23) i članka 89. Pravilnika o sadržini, načinu i postupku izrade dokumenata Prostornog i urbanističkog planiranja (*Službeni glasnik RS*, broj 32/2019), Tajništvo za građevinarstvo obavještava zainteresirane građane da će biti održana:

JAVNA PREZENTACIJA URBANISTIČKOG PROJEKTA

urbanističko-arhitektonske razrade lokacije za izgradnju višeporodičnog stambeno-poslovnog objekta na k. p. br. 1639, 1640, 1641, 1642, 1643 i 1644 K. O. Stari grad u Ulici Kragujevačkih žrtava u Subotici (naručilac projekta – DG COMPANY, d.o.o. Subotica)

Zainteresirane pravne i fizičke osobe mogu izvršiti uvid i dobiti informacije o urbanističkom projektu od 1. do 7. kolovoza 2025. godine, svakog radnog dana od 8 do 12 sati, u Tajništvu za građevinarstvo, Stara gradska kuća, Trg slobode 1, ured br. 204.

Urbanistički projekt može se pogledati i na službenoj internetskoj stranici Grada Subotica www.subotica.ls.gov.rs u rubrici Građevinarstvo – Javni uvid.

Stručni obrađivač predmetnog urbanističkog projekta je Javno poduzeće za upravljanje cestama, urbanističko planiranje i stanovanje, Subotica.

Primjedbe i sugestije na planirana rješenja tijekom javnog uvida mogu se u pisanoj formi dostaviti Tajništvu za građevinarstvo (Uslužni centar, šalter 8 ili 9), od 1. do 7. kolovoza 2025. godine.

Osoba ovlaštena za davanje potrebnih obavijesti o javnoj prezentaciji je Katarina Buljović.

Sve primjedbe prispjele u zakonskom roku bit će dostavljene Komisiji za planove.

Republika Srbija
Autonoma Pokrajina Vojvodina
GRAD SUBOTICA
Povjerenstvo za dodjelu stipendija
Broj: 003212704-2025-09693-002-000-611-054
Dana: 21.07.2025.
Subotica

Temeljem članka 11., stavak 1. alineja 2., Odluke o stipendiranju učenika prvih razreda srednjih škola deficitarnih obrtničkih zanimanja tehničke struke (*Službeni list Grada Subotice*, broj 46/15, 28/19 i 16/23), Povjerenstvo za dodjelu stipendija dana 21. srpnja 2025. godine, raspisuje

**NATJEČAJ
ZA DODJELU STIPENDIJA UČENICIMA PRVIH
RAZREDA SREDNJIH ŠKOLA DEFICITARNIH
OBRITNIČKIH ZANIMANJA TEHNIČKE STRUKE –
III. STUPANJ STRUČNE SPREME ZA
ŠKOLSKU 2025/2026. GODINU**

I.

Dodjeljuje se 30 stipendija.

Stipendije se dodjeljuju za školsku 2025./2026. godinu i isplaćuju se u deset jednakih mjesečnih obroka. Visina mjesečnog obroka stipendije iznosi 5.000,00 dinara.

II.

Stipendiju može ostvariti učenik prvog razreda srednje škole deficitarnih obrtničkih zanimanja tehničke struke, III. stupanj stručne spreme, pod sljedećim uvjetima:

- da je državljanin Republike Srbije,
- da upisuje prvi put prvu godinu srednje škole deficitarnih obrtničkih zanimanja tehničke struke – III. stupanj – kao redoviti učenik.

III.

Učenik uz popunjeni obrazac prijave na natječaj obvezatno prilaže sljedeću dokumentaciju:

1. kratki životopis,
2. potvrdu o upisu prvi put u prvi razred srednje škole obrtničkih zanimanja tehničke struke kao redoviti učenik,
3. ovjerene preslike svjedodžbi o uspjehu u svim razredima osnovne škole,
4. potvrdu Nacionalne službe za zapošljavanje o nezaposlenosti ili Republičkog fonda za mirovinsko i invalidsko osiguranje o nezaposlenosti za roditelje,
5. ovjerenu izjavu dva svjedoka o broju članova kućanstva i
6. potvrdu o ukupnom prihodu kućanstva za posljednja dva mjeseca (za zaposlene potvrda izdana od poslodavca, za umirovljenike oba isječka potvrde izdane od strane Republičkog fonda za mirovinsko i invalidsko osiguranje – Područni ured Subotica, ili izvješće banke o izvršenoj isplati mirovine u prethodnom mjesecu, a u slučaju drugih prihoda potvrda izdana od strane nadležnog republičkog poreznog tijela).

Za ostvarivanje bodova po kriteriju socijalno-ekonomskog statusa, učenik bez roditeljske skrbi i/ili korisnici prava na novčanu socijalnu potporu uz prijavu dostavljaju i:

1. ovjereni preslik Rješenja o smještaju u drugu obitelj,
2. ovjereni preslik Rješenja o priznavanju prava na novčanu socijalnu potporu, odnosno preslik socijalne anamneze izdane od strane Centra za socijalni rad Grada Subotice.

IV.

Povjerenstvo sastavlja rang listu bodovanjem na temelju sljedećih kriterija:

- postignuti uspjeh – maksimalno 50 bodova i
- socijalno-ekonomski status – maksimalno 20 bodova.

V.

Odluku o dodjeli stipendija donosi gradonačelnik na temelju rang liste načinjene od strane Povjerenstva.

Odluka se objavljuje na službenoj internetskoj stranici Grada. Učenik komu nije dodijeljena stipendija ima pravo žalbe Gradskom vijeću Grada Subotice u roku od osam dana od dana objave odluke o dodjeli stipendija na internetskoj stranici Grada.

Odluka Gradskog vijeća po žalbi je konačna.

VI.

Učenik gubi pravo na stipendiju u slučaju da Povjerenstvo utvrdi da je prilikom konkuriranja dao lažne ili neistinite podatke, te je dužan stipendiju u cijelosti vratiti u roku od 30 dana od dana primitka obavijesti s razlozima raskida ugovora potpisano od strane gradonačelnika.

Učenik gubi pravo na stipendiju i u slučaju da se tijekom trajanja prvog razreda ispiše iz srednje škole.

U slučaju iz stavka 2. ove točke, učenik, odnosno njegov zakonski zastupnik, dužan je o tomu obavijestiti davatelja stipendije u roku od 8 dana od dana prestanka statusa učenika prvog razreda srednje škole.

Stipendiju koju učenik primi nakon prestanka statusa učenika prvog razreda srednje škole, učenik, odnosno njegov roditelj ili skrbnik, dužan je vratiti davatelju stipendije u roku od 30 dana.

Učeniku koji na polugodištu ima zaključene dvije negativne ocjene, prekida se stipendiranje.

VII.

Nakon pravomoćnosti Odluke o dodjeli stipendija, sklapa se Ugovor o stipendiranju.

VIII.

Natječaj se objavljuje na internetskoj stranici Grada Subotice (www.subotica.ls.gov.rs).

IX.

Prijava za natječaj može se preuzeti u Gradskom uslužnom centru, odnosno s internetske stranice Grada Subotice: www.subotica.ls.gov.rs.

Prijave za dodjelu stipendije temeljem ovog Natječaja dostavljaju se u zatvorenoj kuverti, Povjerenstvu za dodjelu stipendija s naznakom »Prijava na natječaj za dodjelu stipendije učenicima prvih razreda srednjih škola deficitarnih obrtničkih zanimanja tehničke struke«, predajom u Gradski uslužni centar, Subotica, Trg slobode 1 ili poštom.

X.

Natječaj je otvoren od 21. 7. 2025. do 4. 8. 2025. godine. Nepravodobne i nepotpune prijave neće se razmatrati.

Informacije u svezi Natječaja mogu se dobiti u Tajništvu za društvene djelatnosti Gradske uprave Subotica, Trg slobode 1, 3. kat/305, ili putem telefona 024-626-883.

Predsjednica Povjerenstva za dodjelu stipendija, Jelena Vujović

Pretplatite se!

Uz popust od 20%

TUZEMSTVO

☐ 6 mjeseci = 1300 dinara

☐ 1 godina = 2600 dinara

*** INOZEMSTVO**

☐ 6 mjeseci = 75 eura

☐ 1 godina = 150 eura

Dostavite nam kopiju uplatnice i popunite adresu na koju želite da Vam stiže »Hrvatska riječ« svakog tjedna.

HRVATSKARIJEČ

Ime i prezime: _____

Ulica i broj: _____

Mjesto i zemlja: _____

Telefon i e-mail: _____

Hrvatska riječ u PDF-u

Pretplata na Internetno izdanje tjednika

* Tuzemstvo: 1000 dinara godišnje

* Inozemstvo: 10 eura godišnje

Nalog otvorite na: www.hrvatskarijec.rs/pretplata

SWIFT: OTPVRS22
VOJVOĐANSKA BANKA
AD MS FIL. SUBOTICA
IBAN: RS35325960160000218862
NIU Hrvatska riječ,
Preradovićeve 11, 24000 Subotica

Ovu narudžbenicu i uplatnicu pošaljite na adresu uredništva:
NIU »Hrvatska riječ«,
Preradovićeve 11
24000 Subotica
Uplatu izvršiti na broj žiro računa
325950060001449230

*Zbog povećanja troškova dostave novina primorani smo povišiti cijenu pretplate.
Hvala na razumijevanju.

RADIO MARIJA

Kršćanski glas u vašoj kući!

FREKVENCJE:

NOVI SAD 90,0 MHz

SUBOTICA 90,7 MHz

SOMBOR 95,7 MHz

NIŠ 102,7 MHz

www.radiomarija.rs

@Radio.Marija.Srbije

@radiomarijasrbije

KONTAKT:

Ured: 024/600-099

Program: 024/600-011

SMS: 063/598-441

Slušajte nas i na aplikacijama:

**Radio Marija Srbije
Radio Maria play**

ILI-ILI

Priključenje **BESPLATNO**

+ Birate između:

- 6 meseci po 1 dinar ili

- 12 meseci sa 50% popusta

**Astra
Telekom**

011 44 22 009

medijski
pokrovitelj:

Likovni odjel
Hrvatskog kulturnog centra "Bunjevačko kolo"

Srdačno Vas pozivamo na otvorenje

IZLOŽBE SLIKA

nastalih na XXVIII. Međunarodnoj likovnoj koloniji "Bunarić" 2024. godine,

u četvrtak, 31.07.2025. u 18 sati

u Svečanoj dvorani HKC "Bunjevačko kolo"

Preradovićeva 4

Izložba je otvorena svakog dana u periodu
od 31. 07. do 03. 08. 2025.

Pokrovitelji:

Покровительна организација
за образованост, културу, уметност
и национално наслеђе -
међународна колонија

Cyberneta
Szabadka
Subotica

REPUBLIKA HRVATSKA

Ministarstvo regionalnog razvoja
i fondova europske unije

